БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1928 чилде үйдезилеттинген

1954
НОЯБРЬ
4
ЧЕТВЕРГ
№ 219 (3156)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улам сырый каттыжыңар, бистиң чуртувуска коммунистиг ниитилелди тургузарының улуг херээнге бистиң күштеривисти болгаш чогаадыкчы энергиявысты мобилизастаалыңар!

(Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 37 чыл оюнга СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

Марксисчи-ленинчи теорияны бот кичээл-биле өөренип турарлар-биле хүн-бүрү ажылдаар

Партия чырыдыышкынының системазында чаа өөредилге чылы политиктиг билиглерже, марксисчи-ленинчи теорияны шингээдип алырынче коммунистериниң, бистиң бүгү ажылдакчыларывыстың өзүп турар сонуургалын көргүзүп турар. Коммунистиг партия партийжи пропаганданы ажылдың бүгү адырларының кадрларын марксисчи-ленинчи өөредигни шингээдип алырынче угланган турар кылдыр чорударын чугула болгаш улуг ужур-дузалыг кылдыр көрүп келген болгаш көрүп турар. Партия болза, бистиң кадрларывыс, бүгү коммунистер оон ажылдап кылганы иштики болгаш даштыкы политиканы ханызы-биле билген турар, марксизм-ленинизмни чогаадыкчы ёзу-биле шингээдип алган турарын, олар кандыг-даа ажылдарга ажылдап турган боттарының ажылын коммунистиг тургузуушкуннуң соруглалары-биле харылзаштырып билген турарын айтып турар. СЭКП Уставы болза, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренип алган турарын партия кежигүн бүрүзүнге хүлээдип турар.

Бистиң кадрларывыстың политиктиг билииниң кол методу болза, Маркс, Энгельс, Ленин, Сталинның чогаалдарын, партия съездилериниң болгаш конференцияларының, СЭКП ТК-ның Пленумнарының материалдарын болгаш шиитпирлерин партия кежигүннериниң улуг салгакчыларының шылгатынган методу бот-кичээл-биле өөренири болур.

Револючу теорияның пропагандазын калбартышаан, партия бистиң кадрларывыска идея талазы-биле өзүлдеге эң-не таарымчалыг байдалды тургузуп турар. Марксизм-ленинизмниң чогаалдарын, Коммунистиг партияның шиитпирлерин хөй миллион тиражтыг кылдыр парлап үндүрген. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының экономика институдунуң белеткеп кылганы политэкономияның өөредилге ному үнген.

Кадрларның марксисчи-ленинчи билиин бедидеринге эргежек чугула байдал бистиң области бар. Чаа өөредилге чылында партия кабинеттериниң библиотекалары дыка четчелетинген, теорияны бот-кичээл-биле өөренип турарларга доктаамал консультацияларны организастаан.

Партия чырыдыышкынының системазынга эки тура барымдаалаларының принцивин үреэр чорукту болдурбазын, коммунистериниң бот-өөредилгезиниң ролюн бедидериниң талазы-биле амыдыралга чорутунган хемчеглер бо чылын областың партия организациязында бөлгүмнериниң болгаш политшколаларының санын элээн каш катап кызыарынга база марксизм-ленинизмни бот-өөредилгелиг өөренип турар коммунистериниң санын көвүдеринге чедирген.

СЭКП Кызыл хооркомунуң чанында бот-өөредилге-биле өөренип турарларның ажылын организастаанының дуржулгазы үлегерлиг болуп турар. Партия хооркому теорияны боттары өөренип турарларга 4 лекторийлерни организастаан, лекция номчулгазынга областың партия-совет школазының башкыларын, институттарының эртем ажылдакчыларын, политиктиг болгаш эртем билиглерни нептередириниң талазы-биле Ниитилелдің бежигүннерин хаара туткан. Хооркомнуң библиотеказында консультацияны үргүлчү чорудуп турар библиография ажылын организастаан.

СЭКП-ниң Бии-Хем райкому бот-өөредилге-биле өөренип турарлар-биле ажылды эки организастаан.

Ынчалза-даа марксизм-ленинизмни бот-кичээл-биле өөренип турарлар-биле ажыл чамдык районнарда сандаргай байдалда туруп турар. Чижээ, СЭКП-ниң Таңды райкому, оон секретарьлары эштер Зайцев биле Лопсан-оол олар бөлгүмнерге коммунистерни оларның сонуургалдарын барымдаалавайн «хаара тударының» частыыглыг практиказын мынчага чедир ажыглавышаан, марксисчи-ленинчи теорияны бот-кичээл-биле өөренирининң методун коммунистерниң политиктиг өөредилгезиниң код үндезини кылдыр үнелеп көрбейн турарлар. Районда 86 кижи марксизм-ленинизмниң үндезиннерин бот-кичээл-биле өөренип чедип алырының күзелин илереткеннер. Партия чырыдыышкынының системазынга өөредилге эгелээнден бээр ай эрткен, ынчалза-даа оларга чангыс-даа лекция номчутунмаан. СЭКП райкомунуң чанында библиотеканың ажылын четпес организастаан. Ынчангаш районнуң чамдык ажылдакчылары теорияны ханы, чогаадыкчы кызымак өөрениринден чылдың-на ойтолап турары таварылга эвес.

Шак ындыг байдал СЭКП-ниң Барыын-Хемчик райкомунда база бар. Марксисчи-ленинчи теорияны бот-кичээл-биле өөренип алырын четпес чорутканының хараазы-биле районнуң чамдык удургукчу ажылдакчылары (эштер Назын-оол, Сурунгур) оларга даандырган ажылды хандырып шыдаар аргажок болганын көргүскеннер.

Коммунистериниң политиктиг билииниң ролюн бедидеринге партия пропагандазының чугула кезии болур лекция пропагандазын бо өөредилге чылында калбартыры онза ужур-дузалыг. Оон-биле кады бо чугула херек чамдык районнарда ала-чаягаарлаашкынче кирген. Партия райкомнары политиктиг болгаш эртем билиглери нептередириниң Ниитилелиниң район салбырлары-биле, райкүүскомнарның культура-чырыдыышкын черлериниң чанында лекторлар каттыжыышкыннары-биле кады боттары өөренип турарларга доктаамал ажылдаар лекторийлерни тургузар, оларга белүк лекцияларның үргүлчү номчулгазын хандырып бээр ужурлуг. Ол чоруқ коммунистериниң бот-өөредилгезинге дыка дузалаар. Ол ышкаш консультация ажылын эки организастаар, коммунистериниң идейлиг сонуургалдарынга улам-на эалдек, өөренип көрүүчел кылдыр ону тургузар херек.

Коммунистериниң бот-өөредилгезин удуртуру партия чырыдыышкынының системазында берге ажылдың бирээзи. Маңаа коммунистерни тус-тузунда көөрү чугула. Коммунистиң канчаар өөренип турарын партия организациязы ёзулуг сонуургап көөр болза, эки түңнелди чедип ап болур деп чүвени дуржулга көргүзүп турар. Кижи бүрүзүнүң дугайында, ол үргүлчү өөренген болгаш чогуур дузаламчыны алган турарының дугайында сагыш салыышкын—чедиишкинге чедирип болур. Боду өөренип болур болгаш күзеп турар коммунист бүрүзү өөредилге чылының эгезинден тура бодап алган планныг болуру чугула. Тус-тус кижилериниң өөредилге планнары шыңгыы күүсетинген турарын партия организациязы чедип алыр ужурлуг. Оон-биле кады боттары өөренип турарларга дузаламчының талазы-биле ажылды кошкатпас ужурлуг. Негелде коммунистерге дузаламчы-биле дүүшкен турар.

Теорияны бот-кичээл-биле өөренип турарларга дузаламчы-биле холбашкан айтырыгларны партия хуралдарынга үргүлчү чугаалажып, коммунистериниң боттарының теоретиктиг билиин бедидип алыры-биле чедиишкинниг ажылдаарынга шаптыктыг чоруктарны чогуур өйүнде илередир болгаш чайладыр херек.

Партия организацияларының хүлээлгези болза, партия чырыдыышкынының идей-политиктиг деңнелин чайгылыш чокка бедиденче кол кичээнгейни мөөнүүрү болур. Партия организацияларының хүлээлгези болза, марксисчи-ленинчи теорияны өөренирине шээжилээр, ёзу барымдаалаар чорукту шуут узутказары, марксизм-ленинизмниң чамдык дүрүмнерин янзы-бүрү аргалар-биле хажыдар болгаш бөдүүнчүдер чоруктар-биле эптеш чокка демиселди чорудары болур.

Коммунистериниң марксисчи-ленинчи кижизидилгези болза, бистиң партиявыстың доктаамал сагыш салыышкынының чүүлү болур. Коммунистериниң политиктиг билиин бедидер чоруқ—хөй-ниитининиң ажылдарының бүгү адырларына, бистиң чуртувуска коммунистиг тургузуушкуннуң улуг сорулгаларын күүседиринге оларның мурнакчы ролюн күштелдириринің эргежок байдалы болур.

СЭКП Тыва обкомунуң IV пленуму

Бо чылдың ноябрь 2—3 хүннеринде СЭКП Тыва обкомунуң IV пленуму болуп эрткен. Пленумга көдээде масса-политиктиг ажылдарның байдалы болгаш онуң экижидер хемчеглериниң дугайында (илеткелчи СЭКП обкомунуң секретары эш Ортун-оол), областың колхозтарынга, совхозтарынга мал кыштагладыышкынын чорударының дугайында (илеткелчилер: областың көдээ ажыл-агый эргеделиниң начальниги эш Тадар-оол, совхозтар трестизиниң директору эш Конгар) айтырыгларны чугаалашкан.

Үстүнде ийи айтырыглар талазы-биле 26 кижи санал берип чүве чугаалаан. Ол айтырыгларның талазы-биле тус-тус шиитпирлерни пленум үндүрген.

Пленум организастыг айтырыг чугаалашкаш СЭКП обкомунуң школа киллизиниң эргелекчизинге эш Гореловту пленумдан багылаан.

АНАТОЛИЙ НИКОЛАЕВИЧ КУЗЬМИННИ ОРНУКШУТКАНЫ

Октябрь 31-де Москва металлургия үлетпүрүнүң шылгарангай организакчыларының бирээзи, ССРЭ-ниң Кара металлургия үлетпүрүнүң министри Анатолий Николаевич Кузьминни хөөржүткеп.

Эртенгинин 10 шакта ажылчы чоннарның Советтер Бажыңының Колонналыг залынче кириишкини эгелээн. Ында хөй санныг чечектер ортузунда мөчээн кижиниң хааржаа салдынган турган. Хааржактың мурнунда—А. Н. Кузьминниң улуг чуруун салган. Ак-көк сыртыкчыгаш кырында Анатолий Николаевичиниң шаңнаткан орден-хавыяаларын делгээн.

Залда мөчээн кижиниң төрелдери болгаш чоок эш-өөрү турган. Мага-ботту салган хааржактың чанында Хүндүлүг таннылга СЭКП ТК-ның кежигүннери, орнукшудулга организастаар талазы-биле чазак комиссиязы, министрлер, ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутаттары, Москваның партия, совет активи, хөгжүүрүнге А. Н. Кузьминниң кончуг хөй күштерин берип чорааны металлургия үлетпүрүнүң ажылдакчылары туруп турганнар.

Залда салган хөй санныг чечектерниң аразында, куржап кылган чиңге пөзүнде: «ССРЭ-ниң Кара металлургия үлетпүрүнүң министри Анатолий Николаевич Кузьминге «Запорожсталь» металлургия заводунуң ажылдакчыларындан» деп бижээн улуг чечек онза ылгалып турган.

Эвилел министерстволарының, найыслалдың партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери, Украин ССР-ниң Кара металлургия министерствозунуң коллегиязы болгаш ажылдакчылары, металлургтарның эртем ниитилелиниң төлөөлери чечектер салгылаан. Москваның «Кадыыр болгаш маска» заводунуң, Магнитогорскиниң комбинадының, Сталинскиде, Краматорскиде, Ново-Тагильде, Керчьде, Новосибирскиде металлургия заводтарының коллективтериндеп чечектер база салдынган.

Сөөлгү кажыдалдыг хүндүлүг таңнылга Н. С. Хрущев, М. Г. Первухин, А. А. Андреев, И. Ф. Тевосян, орнукшудулга организастаар талазы-биле чазак комиссиязының кежигүннери, министрлер турганнар.

Кижилериниң агыышкыны дөрт шак иштинде соксаш дивээн. Төрөөн чуруттуң шынчы оглу А. Н. Кузьминниң мага бодун салган хааржактың мурну-биле хөй-хөй ажылчыннар, албан-хаакчылар, өөренирчилер, Совет Армияның дайынчылары эрткеннер.

Хүндүскүүнүң 2 шак 30 минута турда мага-боттуг хааржакты бедик чүве кырындан дүжүргеп, орнукшудулга организастаар талазы-биле комиссияның кежигүннери ону залдан үндүре берген. Мөчээн кижиниң төрелдери болгаш чоок эш-өөрү, СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың кежигүннери, партия болгаш совет ажылдакчылар ыытшимээн чок кажыдалдыг байдалга Кымыл шөлче чорупкан. Ында куду мөгейткен дайынчы туктарлыг шериг кезектери чыскаалыпкан турган. Төрөөн чуруттуң шынчы оглу, металлургия үлетпүрүнүң талантылыг удуртукчузу-биле сөөлгү чарлышкын кылыр дээш аңаа мун-мун москвачылар, Москвада турар элээн каш дипломаттыг төлөө черлериниң удуртукчулары болгаш ажылдакчылары келген.

А. Н. Кузьминниң мага-бодун салган хааржакты Ленин биле Сталинның Мавзолейиниң дужунга тургускан. Индирже эштер К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, М. А. Суслов, Н. Н. Шаталин, В. А. Малышев, И. Ф. Тевосян, а ол ышкаш орнукшудулга организастаар талазы-биле комиссияның кежигүннери көдүрүп үнген.

А. Н. Кузьминниң тураскаалынга тураскаатказ кажыдал митингизин эш М. Г. Первухин ажыткан.

ЭШ М. Г. ПЕРВУХИННИҢ ЧУГААЗЫ

Эштер!

Бис бөгүн Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шынчы оглу Анатолий Николаевич Кузьмин-биле, улуг ажыл-агый удуртукчузу-биле, Совет Эвилелиниң металлургия үлетпүрүнүң шылгарангай организакчыларының бирээзи-биле чарлышкын кылып тур бис.

Анатолий Николаевич Кузьмин болза, совет ёзулуг улусчу, Коммунистиг партияга кижизитирген интеллигенцияның ёзулуг төлөөлекчизи болур.

Эш Кузьмин инженер билиин чедип алгаш, бодунуң амыдыралын улуска бараан болурунга, бистиң чуртувуста коммунистиг ниитилелли тургузары дээш демиселге бүрүнү-биле берген.

Шылгарангай инженер болгаш организакчы аргазы, хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези эш Кузьминни удаваанда металлургия үлетпүрүнүң удуртукчуларының бирээзинге идип үндүрген, сөөлгү чылларда ол ССРЭ-ниң Кара металлургиязының министринге ажылдап турган.

Бистиң чуртувустун металлургтарынга Анатолий Николаевич Кузьмин талантылыг инженер, эалдек болгаш дыннангыр эш кылдыр эки билдингир.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак эш Кузьминни Совет Эвилелиниң орденнери болгаш медальдары-биле шаңнааш, оон төрөөн чуртунуң мурнунга ачы-хавыяазын бедик үнелээн.

Совет улус, бистиң партиявыс улуг чидиригге таварышкан. Өлүм бистиң хүрээлевистен социалистиг үлетпүрүнүң шылгарангай ажылдакчызын чарып алгаш барган.

Эш Кузьминниң дугайында чырыткылыг тураскаал бистиң чүректеривиске кеззэ-мөңгеде чуруттап артар.

Анатолий Николаевич Кузьминниң тураскаалынга тураскаатказ кажыдал митингизи ажытынганын чарлаайн. СЭКП Төп Комитединден, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниңден болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумундан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы эш И. Ф. Тевосянга сөс бээр-дир.

ЭШ И. Ф. ТЕВОСЯННЫҢ ЧУГААЗЫ

Эштер!

Бис бөгүн Коммунистиг партияның болгаш совет улустун шынчы оглу, металлургия үлетпүрүнүң шылгарангай организакчыларының бирээзи, ССРЭ-ниң Кара металлургия министри Анатолий Николаевич Кузьминни сөөлгү орукче үдеп тур бис.

Улуг Коммунистиг партияга кижизитирген эш Кузьмин аңаа инженерден шылгарангай күрүне ажылдакчызынга чедир алдарлыг орукту эрткен.

Эш Кузьмин аныяндан эгелээш бодунуң бүгү амыдыралын ада-чурттуң металлургиязын хөгжүдериниң херээнге, социалистиг индустриализацияның херээнге, бистиң чуртувуска коммунистиг ниитилелди тургузарының херээнге берген.

Эш Кузьмин 15 харлыындан эгелеп күш-ажылчы амыдыралын эгелээн. Аныяктарның Коммунистиг Ленинчи Эвилелиниң үндезилетинген үезинден эгелеп ол Ленинградтың комсомол организациязынга идепкейлиг ажылды чорудуп турган. 1926 чылда Коммунистиг партияның хүрээлелинге кирген.

Эш Кузьмин Ленинградтың даг институдун доосканының сөөлүнде он чыл тургузунда—1937 чылга чедир проект төлевилел институдунга болгаш чуруттун эң улуг металлургия заводтарынга—Магнитогорскиде болгаш Ново-Тагильде инженер ажылының улуг школазын эрткен.

Анатолий Николаевич Кузьмин талантылыг инженер, үжен чылдарда чуртту индустриализастаарының эң чугула участоктарынче партияның идип үндүргени аныяк тускай эртемниглерниң төлөөлекчилериниң бирээзи чораан.

1937 чылда эш Кузьмин автомобиль трактор үлетпүрүнге болгаш улус ажылагыйының өске-даа алырларына нарын металл бүдүрер талазы-биле кол база болур «Запорожсталь» деп эң улуг металлургия заводунуң тудуунун начальнигинге болгаш оон директорунга томуйлатырган.

Ада-чурттун дайынының үезинде эш Кузьмин Новосибирскиниң металлургия заводунуң директорунга ажылдап турган болгаш фронтунуң хереглелинге металл бүдүрер талазы-биле Камгалалдың күрүне комитединиң даалгазын чедиишкинниг күүседип турган.

Дайын доозулган сөөлүнде партия эш Кузьминни фашистиг эжелекчилерниң үрегдеп каапканы «Запорожсталь» заводту катап тургузарынче чоруткан. Аңаа оон организакчы арга-мергежили, ханы инженер билиглери болгаш заводтун улуг коллективин удуртуп билири онза күштүү-биле илерээн.

Ажыл-агый болгаш инженер ажылының канчаар-даа аажок улуг дуржулгазын өөренип көргеш, партия эш Кузьминни 1948 чылда Кара металлургия министерствозунга удуртукчу ажылче идип үндүргеп. Ол министриниң оралакчызынга, металлургия үлетпүрүнүң министринге, а оон сөөлүнде Кара металлургия министринге томуйлаткан.

Кара металлургияның удуртулгазынга тургаш эш Кузьмин совет металлургияны хөгжүдериниң, мурнакчы техниканы нептередириниң, бүдүрүлгениң болгаш күш-ажылдың организациязын болбаазырангай-жыдарынга бодунуң бүгү байлак дуржулгазын, бодунуң бүгү билиглерин салып турган.

Анатолий Николаевич Кузьмин улустун, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың бедик идегелин алдарлыы-биле шынзыдып чораан.

Чуруттун мурнунга улуг алдар-хавыяазы дээш ол дөрт Ленин орденнери, ийи Күш-ажылдың Кызыл Тук орденнери, «Хүндүлелдин демдээ» орден-биле болгаш медальдар-биле шаңнаткан.

Чогаадыкчы күштерниң чечектелишкининиң үезинде кайгамчыктыг коммунист, улуг чаагай сеткилдиг кижизи, кончуг топтуг, совет металлургтарның хүндүткелин болгаш ынакшылын чаалап алган эш бистен чарлып чоруткан.

Анатолий Николаевич Кузьминниң дугайында чырыткылыг тураскаал совет кижилериниң чүректеринге кеззэ мөңгеде артар.

Байырлыг, бистиң эргим өөнүүвүс болгаш эживис!

ССРЭ-ниң кара металлургиязының ажылдакчыларының мурнундан ССРЭ-ниң кара металлургия министриниң оралакчызы эш А. Г. Шереметьев чүве чугаалаан.

ЭШ А. Г. ШЕРЕМЕТЬЕВТИҢ ЧУГААЗЫ

Эштер!

Бис Кара металлургия министри Анатолий Николаевич Кузьминни сөөлгү орукче үдээр дээш чыглып келген бис.

Анатолий Николаевич Кузьмин үр эвес чуруттаан болгаш 51 хар безин четпейн чыткаш мөчээн.

Бо кайгамчыктыг кижиниң чуртталгазы бистиң карактарывыска эрткен. Ол совет интеллигенциянуң чаа салгалының эң эки төлөөлекчизи чораан. Ол кеззэде бистиң маадырлыг демиселивистиң берге участоктарынга, совет кижиниң мөзүшынары эң бедик шылгалдага кестүр ужурлуг черлерге туруп келген. Азы ол бодун бистиң Коммунистиг партиявыстың кежигүнү, совет кижи бодун канчаар ап чоруур ужурлугул, ынчаар ап чораан.

Анатолий Николаевич Октябрь революциязынга чедир билиг чедип алыр аргаалы чок чораан бичии албан-хаакчыт кижиниң ог-бүлезинге төрүттүнген. Оон медереллиг амыдырал-чуртталгазы совет эрге-чагырганың чылдарында эгелээн. Ол бодунуң хүлээлгезин бичиизинде-ле билген. Бистин чуртувуска берге чылларда—1919—1924 чылларда бичии оол Кузьмин Ленинградтың комсомол организациязынга идепкейлиг ажылды чорудуп турган, а оон сөөлүнде Коммунистиг партияның кежигүнүнге кирген.

Ол билиг чедип алыр дээш кончуг кыскан. Рабфакты, оон сөөлүнде Ленинградтың даг институдун доосказ, эш Кузьмин металлургия заводтары төлевилеп—проектилээр талазы-биле күрүне институдунга болгаш ол уеде туттунуп турган эң улуг заводтарга—Магнитогорскиде болгаш Ново-Тагильде кара металлургия заводтарынга ажылдап турган.

Инициативчи, соруктуг ажыл-хереке бердинген, эки төлептиг белеткелдиг эш Кузьмин улуг туска эртемниг кижи кылдыр дораан-на мергежин өскен. 1937 чылда эш Кузьмин «Запорожсталь» заводунуң тудуунун начальнигинге болгаш оон директорунга томуйлаткан, аңаа ол бодун улуг организакчы, хөй санныг коллективти металлдың чаа хевирлерин бүдүрер талазы-биле улуг сорулгаларны чедиишкиниг шиитпирлээринге организастап шыдаан, талантылыг инженер-чаартыкчы кылдыр көргүскен.

Ада-чурттун дайынының чылдарында кажан партия болгаш чазак дайын чорудуп турган районнарда үлетпүрүү чөөн чүкче көжүрерин негээнде, эш Кузьмин Запорожьениң заводтарын чөөн чүкче көжүрер талазы-биле запорожчу ажылчыннарның хөй муң кижилиг коллективин удуртуп турган. Эш Кузьминниң киржилгеи болгаш удуртулгазы-биле Запорожьениң заводтарын көжүргени болза, бодунуң күүнезинге бердинген, бистиң партиявыска бердинген совет кижилериниң маадырлыг ажыл-чорудулгазының үлегер чижээ болур. Заводтарның дериглери бүрүү-биле көжүртүнген турган.

Ада-чурттун дайынының чылдарында Анатолий Николаевич фронтунуң хереглелеринге металл бүдүрерин организастаар талазы-биле улуг ажылды чоруткан.

Дайын төнген. Бис боттарывыстын хамаарышпас чоруувусту тиилеп болгаш камгалаап алган бис! Эш Кузьмин «Запорожсталь» заводту база катап директорлай берген. Заводтун катап тургузуушкунун болгаш улам ынайгы хөгжүлдезин ол шылгарангай удуртуп турган.

1948 чылда Анатолий Николаевич металлургия үлетпүрүнүң министриниң бир дугаар оралакчызынга, оон сөөлүнде металлургия үлетпүрүнүң министринге болгаш адак сөөлүнде ССРЭ-ниң кара металлургия министринге томуйлаткан.

Дуржулга-биле байытынган, хөй янзы билиглелиг эш Кузьмин дайзынның үрегдеп каан үүлүн катап тургузарынга, бистиң Төрөөн чуртувустун улам ынай чечектелишкининге хөй металл негетинин турарын ыяк билген. Бодунуң бүгү энергизын, бодунуң бүгү организакчы дуржулгазын болгаш билиин ол металл бүдүрүп үндүрерин көвүдериниң херээнге, металл бүдүрүп үндүрер талазы-биле күүшыдалдарны өстүрериниң, металлургия бүдүрүлгезинге мурнакчы техниканы нептередириниң херээнге салган.

Аажок арыг сеткил-сагыштыг, топтуг, Коммунистиг партияның херээнге бердинген эш Кузьмин металлургтарның ортузунга канчаар-даа аажок улуг ат-сураглыг болуп чораан.

Оон амыдырал-чуртталгазы болза, улуска шынчы бараан болурунуң, Коммунистиг партияның херээнге кызыгаар чок бердингениниң үлегери болур, ол—Коммунистиг партияның шынчы оглу.

Анатолий Николаевичиниң шынчы болгаш быжыг коммунистиң биче сеткилиг болгаш дыннангыр кижиниң чырыткылыг өвур-хевирин ону билир кижи бүрүзү кеззэ мөңгеде кадагалап, сактып чоруур!

Байырлыг, Анатолий Николаевич —өөнүк болгаш эш.

Москваның болгаш Москва областын ажылчы чоннарының мурнундан ажылчы чоннар депутаттарының Москва хоорай Совединин күүскомунуң даргазы эш М. А. Яснов чүве чугаалаан.

ЭШ М. А. ЯСНОВТУҢ ЧУГААЗЫ

Эштер!

Бөгүн бис Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының шынчы оглу, улуг ажыл-агый удуртукчузу, бистиң чуртувустун металлургия үлетпүрүнүң шылгарангай организакчыларының бирээзи — ССРЭ-ниң Кара металлургия министри Анатолий Николаевич Кузьминни сөөлгү орукче үдеп турар бис.

Эш Кузьминниң бүгү амыдырал-чуртталгазының бүгү оруу болза, бистиң партиявыстың улуг херээнге бердинген болурунуң үлегер-чижээ, совет улуска чаныссыныш чок бараан болурунуң үлегер-чижээ болур.

Анатолий Николаевич Кузьмин социалистиг үлетпүрүнүң көдүрлүүшкүнү, бистиң Совет күрүневистиң күчү-шыдалын улам ынай чечектелдирери болгаш бажыглазары дээш илепкейлиг демиселчи чораан.

Улуг күрүне албан-ажылдарынга чораан, эш Кузьмин хайныкан энергияны болгаш улуг организакчы талантыны илередип чораан.

Дайын мурнуу чарышының чылдарында, Ада-чурттун Улуг дайынының үезинде болгаш дайын сөөлүндеги уеде Анатолий Николаевич бодунуң бүгү күштерин, янзы-бүрү билиглерин болгаш байлактыг дуржулгазын ССРЭ-ниң аар үлетпүрүн хөгжүдер дээш могат-шылаг чок демиселге берген.

Эш Кузьмин металлургия үлетпүрүнүн улам ынайгы техника талазы-биле депшилгезиниң болгаш хөгжүлдезиниң, Совет Эвилелиниң улус ажыл-агыйының бүдүрүлге күүлерин өстүрериниң херээнге хөй энергизын болгаш күш-ажылды салган.

Москваның бүдүрүлге черлериниң болгаш тудугларының ажылчыннары, инженерлери, техниктери база албан хаакчылары эш Кузьминни эки билир болгаш Найыслалдың үлетпүрүнүң хоорай ажыл-агыйының негелделерин металл-биле хандырарының дугайында оон сагыш салыышкынын үнелеп чораннар.

Анатолий Николаевич Кузьмин Москваның ажылчы чоннарының ортузунга улуг хүндүткелдиг чораан.

1950 болгаш 1953 чылларда ол Москва Совединин депутадынга сонгуткан.

Бистиң партиявыс болгаш Совет чазак-выс эш Кузьминни ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаңнааш, Төрөөн чуруттун мурнунга оон ачы-хавыяазын бедин-биле үнелээн.

Анатолий Николаевич Кузьмин негелделиг болгаш принципиалдыг удуртукчу, дыннангыр болгаш биче сеткилдиг эш чораан, бодунуң бүгү медереллиг амыдырал-чуртталгазын бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң улуг херээнге берген.

Электен, чогаадыкчы күштер чечектелиг чорда таварышкан өлүм эш Кузьминни бистиң хүрээлевистен чара берген.

Москва хоорайның ажылчы чоннары бүгү совет кижилер-биле бир дөмей партияның болгаш улустуң шынчы оглу — Анатолий Николаевич Кузьминниң дугайында тураскаалды боттарының чүректеринге кадагалаарлар.

Байырлыг, бистиң эргим өөнүүвүс болгаш эживис!

* * *

ССРЭ-ниң кара металлургия министри А. Н. Кузьминниң тураскаалынга тураскаатказ кажыдал митингизи хагдынганын чарлаан. Эштер Г. М. Маленков, Н. С. Хрущев, К. Е. Ворошилов, В. М. Молотов, Л. М. Каганович, М. Г. Первухин, А. И. Микоян, М. З. Сабуров, Н. М. Шверник, М. А. Суслов, Н. Н. Шатакин болгаш орнукшуллуга организастаар талазы-биле чазак комиссияның кежигүннери мага-ботту салган хааржакты камныг көдүрүп алгаш чорупкан. Кажыдалдыг орнукшудуушкун Кремльниң ханазының базарынга болган. А. Н. Кузьминниң мага-бодун салган хааржакты хөөрже киргеш, ону мрамор доска-биле дуглаан. Ол доскада алдын үжүктер-биле мынчаар оюп бижээн.

«АНАТОЛИЙ НИКОЛАЕВИЧ КУЗЬМИН

$19\frac{2}{XI}03 - 19\frac{29}{X}54$»

Үгер-боолар даштаашкыны үш катап чангыланып үнген. Совет Эвилелиниң Күрүне Гимнизинин улуг аялгазы чангыланып турган. Мавзолейниң мурну-биле шериглер эрттеп.

(СЭТА).

Коммунистиг партия Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгезиниң сорук киирикчизи болгаш организакчызы

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының бүгү белеткели болгаш чөрүлгазы Коммунистиг партияның хуваалда чок улуртулгазы-биле чорутунган. Массалар дээш, пролетар революциязының политиктиг армиязын тургузар дээш коммунистерниң партиязы кол согуушкунну тараачыннарны боттарынга ап алырын болгаш революцияны империализм-биле дугуржуп тургаш узуткаарын оралдажып турган эсерлерни болгаш меньшевиктерни ангыларының шугумунче углаан. Биче буржуазтыг партияларның чөпшээрежикчи политиказын сойгаландыр илереттишаан, бистиң партиявыс ажылчы массаларны базым санында чаалап ап, социалистиг революцияның тиилелгезиниң шиитпирлиг үүлү болуп ажылчын ангының ядыы тараачыннар-биле эвилелин чайгылыш чокка быыглап турган.

Петроградка июль болуушкуннары революцияның хөгжүлдезинге эргилделиг үе болган. Ол болуушкуннар революцияның тайбың үезиниң төнчүзү, ийи эрге-чагырганың төнчүзү болгаш контрреволюстуг буржуазияның чаңгыс эрге-чагыргазын доктаадып турган. Коммунистиг партия чажыт байдалче шилчээн, бодунуң баштынчызы Владимир Ильич Ленинни чажырып алган болгаш буржуазиканың эрге-чагыргазын боо-чепсектиң күжү-биле дүжүрер, пролетариаттың диктатуразын доктаадып турган. Революстуг демиселдиң характерлиг болуп берген. Ынчаргa тараачын шимчээшкини тараачын дайынының характерлиг апарган. Россияның улустарының национал-демократтыг шимчээшкининиң үези база келген.

Ол бүгү болза, Россияга революцияның эргилделиг үезиниң келгенинин, ниити национал хемчээнге революцияның өзүп турарының дугайын херечилеп турган.

Меньшевиктерниң болгаш эсерлерниң чөпшээрежикчи политиказының бүрүн бууразашкыны ол партияларны бууразашкынга чедирген. Меньшевиктерни болгаш эсерлерни ангыларынче шиглетинген большевикчи тактика долу чедишкинниг болган. Большевиктер тараачын массаларны чаалап алган, ынчангаш ажылчын ангының күш-ажылчы тараачыннар-биле эвилелин политика талазы-биле хандырган.

Революстуг кризистиң өзүлдезиниң байдалдарында Коммунистиг партияның талазынче улустуң эргилишкини болган.

1917 чылдың октябрь чедиде Владимир Ильич Ленин Выборгтан Петербургка чажыт чедип келгеш, чепсектиг тура-халыышкынны белеткээриниң болгаш чөрүдарының талазы-биле партияның бүгү ажылын баштап турган.

Октябрь онда партияның Төп Комитединиң хуралы болган, аңаа Ленин ынчаргы байдалдың дугайында илеткел кылып, чуртта политиктиг байдал тура-халыышкынга таарышкан, ам тура-халыышкынның бодунуң үезиниң дугайында чугаа чөрүп турар деп чүвени айыткан болгаш чепсектиг тура-халыышкынны хүнүңү эдлээнге тургускан резолюцияны саналдаан. Төп Комитеттиң ол хуралынга сатыныкчылар Каменев биле Зиновьев ленинчи резолюцияга удурааныш гурганнар, ынчалза-даа оларга шыңгыы өйтүр-шавыышкынны берген. Оон соонда чепсектиг тура-халыышкынның хүнүнүң дугайында чажытты илереткен Троцкий база сатыныкчы чөрүүн кылган.

Лениннің саналдааны резолюцияны директивалар кылдыр хүлээп алган. Партияның Төп Комитеди чепсектиг тура-халыышкынны удуртурунуң талазы-биле Владимир Ильич Ленин баштадыр Политиктиг төптү соңгаан. ТК-ның шиитпириниң соонда чепсектиг тура-халыышкынның политиктиг, ылаңгыя организас-техниктиг белеткели күштелген.

Октябрь он бирде тура-халыышкынның бүдүүзүнде күштернин кол көрүлдези болган Соңгу областың Советтериниң съездизи Петербургка ажыттынган. Оон соонда Советтериң съездилери чурттың эң чугулга өске-даа элээн хөй төптеринге база болгулаан.

Владимир Ильич Ленин баштаан партияның Төп Комитеди чепсектиг тура-халыышкынга белеткелдиң бүгү херээн удуртуп турган. Чер-черлерже ТК-ның төлээлекчилерин чоруткан. Большевиктерниң партиязы бодунуң күштерин бүгү чуртка мергени-биле таарыштыр тургускан. Октябрьның тоста-ла ТК-ның айтыышкынын өзүгаар Петроград Советиниң чанынга, тура-халыышкынның ажык штабы апарган Шериг-революстуг комитетти тургускан. Кызыл гвардия, революстуг матростар болгаш Петроград гарнизонунуң солдаттары оон эргезинге турган. Тура-халыышкын белеткелиниң талазы-биле районнарга чажыт штабтарны тургускан. Петроградтың үлегерин өзүгаар Шериг-революстуг комитеттерни өске-даа хоорайлар Советтериниң чанынга болгаш фронтуларга база тургускулаан.

Октябрь он алдыда партияның Төп Комитединиң калбак хуралын чыыдырган. Ленин ол хуралга октябрь тоста хүлээп алдынган шиитпириниң дугайын дыңналып, политиктиг байдалды допчузу-биле тодаргайлап чугаалаан, «Россияда-да болгаш Европада-да ангы демиселиниң политиктиг анализинден үүгле чепсектиг тура-халыышкын боор болур эң шиитпирлиг, эң идепкейлиг политиканың эргежок чугулазы болуп турар» деп түңнелди кылган.

Калбак хуралдың соонда дораан-на ТК-ның кежигүннериниң хуралы болган, аңаа Лениннің саналын өзүгаар тура-халыышкынны удуртуру-биле Иосиф Виссарионович Сталинны баштадыр Партийжи төптү тургускан, ол болза, Петроград Советиниң чанында Шериг-революстуг комитеттиң удуртур өзээ болган.

Партияның Төп Комитеди чепсектиг тура-халыышкынче кирер дугайында директиваны берген. Шериг революстуг комитеттиң шериглери Петроградче контрреволюстуг күштерни киирбес төлээде, тура-халыышкын дугайында ленинчи планны өзүгаар Петроградче кирер бүгү оруктарны эдлеп алган. Петроградка революстуг шериглер, кедүрүп турар көвүрүглерни эдлээн турган. Октябрь чээрби дөртте хүнүскүнүң беш шакта Кызыл гвардейжилер телеграфты эдлээн. Балтий флодунуң революстуг күштерин кыйгыртып эккелген турган.

Октябрь чээрби дөрттүң орай кежээзинде Владимир Ильич Ленин чаштының турган бажыңындан революцияның штабынче—Смольныйже чедип келген. Оон айтыышкыны-биле октябрь чээрби бештин дүнезинде Петроградтың чугула черлерин план өзүгаар дүргени-биле эжелеп алыры чөрүп турган. Октябрьның чээрби беште эртенгинин 10 шакта тиилээн социалистиг революцияның бирги хүнүнде Владимир Ильич Ленин чаа эрге-чагырганың бир дугаргы албан документизи — «Россияның хамаатыларынга» кыйгырыгны бижээн. Октябрьның чээрби беште ийи шак үжен минутада Петроград Советиниң хуралы ажыттынган, аңаа Владимир Ильич Ленин Россияда социалистиг революцияның тиилээнин чарлаан.

Петроградка тиилелгеги чепсектиг тура-халыышкын Кышкы Ордуну эдлеп алганы-биле болгаш Түр чазакты үзүткааны-биле доозулган. «Аврора» крейсер бодунуң үтер-бооларының Кышкы Ордуже угландырган адыышкыны-биле октябрь чээрби беште чаа үениң—Октябрьның социалистиг Улуг революциязының үезинин эгелээнин медээлээн.

1917 чылдың ноябрь чедиде (октябрь чээрби беште) кежээкиниң он шак дөртен беш минутада Советтериниң Ийиги Бүгүроссий-съездизи ажыттынган, ол съезд Шериг революстуг комитеттиң холундан эрге-чагырганы хүлээп алган. Совет эрге-чагырганың бирги декреди тайбың дугайында декрет болган. Советтериниң съездизи чер дугайында декретти база хүлээп алган. Революцияның генийи Владимир Ильич Ленинге баштаткан Совет чазак тургустунган.

1917 чылдың октябрьдан 1918 чылдың январь—февральга чедир совет революция бүгү чуртка нептерей берген. Дыка улуг чурттың девискээринге Советтериниң эрге-чагырганың нептерээшкини, Лениннің адааны-биле алырга Совет эрге-чагырганың «тиилелгелиг базымы» болуп, дыка дүрген болган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы тиилээн.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгези экономиктиг болгаш политиктиг чылдагааннар-биле болдунган. Ол тиилелге ниитилел амыдыралының хөгжүлдезиниң дүрүм өзугаар болуушкуну болган. Тайбың дээш ниити демократтыг демиселди, помещиктерниң черин тараачыннарга шилчидип бергеш, помещикчи чер эдилелин үзүткаар дээш тараачыннарның демократтыг шимчээшкинин, бистиң чурттың улустарының национал-хосталгалыг шимчээшкинин болгаш буржуазияны дүжүрер болгаш пролетар диктатуразын туңгузар дээш пролетариаттың социалистиг шимчээшкинин Коммунистиг партия чаңгыс аай күчүлүг революсчу агым кылдыр каттыштырган чорук Россияга капитализмниң салымын шиитпирээн.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының сорук киирикчизи болгаш организакчызы Коммунистиг партия болган, ол партия мурнакчы революстуг теория-биле чепсегленген, канчаар-даа аажок эрес-маадыр чорук-биле сиңниккен, ажылчы чоннарның калбак массалары-биле ханы харылзаалыг, ону улуг Ленин тургускан болгаш канчалдыр быжыктырган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы кижи төрелгетенниң төөгүзүнде эргилделиг үе болган. Ол революция делегей империализминиң фронтузун үзүп, эң улуг капитадистиг чуртларның бирээзинге буржуазияның эрге-чагырганын дүжүргеш, эрге-чагырганга пролетариатты тургузуп, ниитилел амыдыралының бүгү талаларынга ханы чаартылгаларны төөгүлүг быска хуусаада боттандырган. Октябрь болза, делегей капитализминиң бууразашкынының үезин, коммунизмниң тиилелгезинин үезин ажыткан.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгези бистиң Төрээн чуртувустуң төөгүлүг салым-хуузунга үндезин эргилде болган. Ол тиилелге Россияны национал бууразашкындан, делегей империализминиң колониязы болу бээр айыылдан адырып, коммунизмче орукту аңаа ажыдып берген.

Октябрь революциязы пролетар диктатуразының бир дугаргы чурту болган бистиң чуртувустуң нүүрү-биле делегейниң революстуг шимчээшкининге күчүлүг баганы тургускан. Бүгү делегей төөгүзүнүн бүгү-ле чаа үезиниң дүргузунда делегейниң бүгү чурттарының хөгжүлдези Октябрьның социалистиг Улуг революциязының шуут саңдары-биле чоруп турар.

И. РЯБЦЕВ,
төөгү эртемнериниң кандидады.

Колхозтуң мурнакчы бызаңчызы

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң кежигүнү Кара-Сал Үгүжек колхозта чаа тудугларның нарын чазанылгазының талазы-биле колхозчуларның мурнунга алдаржып турар.

Эш К. Үгүжек 1949 чылдан эгелеп Чыраа-Бажы суурга 120 санныг культура-амыдыралдың тудугларының болгаш чурталга бажыңнарының нарын херекселдерин база бажың херекселдери — сандайларны, столларны, шкафтарны, думбочкаларны кылган.

Ол, үүгле бо чылын чурталганың 18 бажыңнарының болгаш мал эмчизинин бажыңының база электростанцияның соңга, хаалгаларын кылып тургуспушаан, оорталыг сандайларны 30-ни, думбочкалыг столларны 5-ти, 30 парталарны кылган. Эш Үгүжектиң кылган кылыгларындан колхоз бо чылын 15 муң рубльдиң орулгазын алган.

Мурнакчы бызаңчы эш Үгүжек бо чылын октябрь айга чедир 509 күш-хүнүр ажылдап ап, авансыга 2500 ажыг килограмм тарааны, 1000 ажыг рубль алган.

К. Үгүжек Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 37 чыл оюнга алдар болдуруп, аңаа чедишкинниг ужуражыр дээш, кады ажылдап турар өөрү Кончук, Дембирел олар-биле аралында социалистиг чарыштың салып алган, хайныышкыныг ажылдап турар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Татар АССР-де

Республиканың үлетпүр будуруулгелери он дөрт машина-трактор станцияларында комплексилиг тулуушкунну чорудуп турар. «Бугульмаеф-тестрой» трест Бугульманский районда Сокольск МТС-тиң 22 бажыңнарын тудуп турар. Тракторлар гаражтары, комбайннар тургузар сарай, чуртталга бажыңнары туттунган.

Чурукта: Сокольск МТС-те столовая бажыңының хаваазын салып турары.

СЭТА-ның пресслишези.

Бөлгүмнүң ажылын бедик деннелче

Бай-Тайга районда «Тиилелге» колхозта партия эге организациязы (секретары эш Севээн) партия чарыышкынының системазында чаа өөредилге чылынга эң багай белеткенген. Кичээлдер октябрь 1-де эгелээр ужурлуг турзажок, 21-ге чедир аңаа чаңгыс-даа кичээл эрттип көрбээн.

Кичээлдер үстүп турарының кол чылдаганы болза, бөлгүмнүң дыңнакчыларын четчелеп тургузарда оларның билиин, сонуургалын барымдаалавайн, база коммунистер болгаш комсомолчулар-биле чугаалажыышкыннар чорутпайн, ону дыңылаашкынның аргазы-биле чорутканында болур. Бо талазы-биле партия эге организациязының секретары турган эш Сундуй-оол буруулуг. Ол бөлгүмде байдал шак ындыг саңдаргай турда-ла партия райкомунуң пропаганда болгаш агитация кидизи (эргелекчизи эш Өлзей) хемчег албайн турары канчап-даа таарышпас. Бөлгүмнүң ажылын бедик деннелге тургузарынче кичээнгей салыр үе келген.

Т. ХЕРТЕК.

Мал кыштагладыышкынынга белеткел

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» кедээ ажыл-агый артельдиң кежигүннери ниитиниң малынга эки шыварлыг кыштаглаашкынны белеткеп турарлар.

Колхозтуң мал бригадазының бригадири коммунист эш Белектиң удуртулгазы-биле 26 кижи составтыг бригада организастыг эки ажылдаанының түннелинде кыштаглаашкын белеткелин дооскан.

Колхозтуң мыйыстыг улуг бода малынга 9, аныяк малга 9 кажааларны септеп, чылыглап, дезинфекцияны чоруткан, 60 баш бызаа кирер 1, 80 баш бызаага 2 чаа кажааларны туткан, шээр малдарга 18 кажааларны азы 4000 ажыг баш мал кирер кажааларның септелгезин чоруткан, 1500 баш шээр мал кирер 3 чаа кажааларны немей туткан.

Ол колхоз ниитилештирген малынга кышкы белеткелди чоруткан. Малдың кажааларынга төгери-биле 390 тонна ажыг өдекти овааган бөлгеп.

Колхоз ниитилештирген малга бөдүүн болгаш хоолулуг чемнер белеткээриниң планын—101 хуу күүсеткен болгаш ол чемнерден 293 тонна ситенни кыжын инек турар фермаларга болгаш хой кыштаар кышталарда чедирген. Колхоз силосту 230 тонна белеткээр тургаш, 275 тонныны белеткээн.

Мал бригадазының кежигүннери саваң болгаш мякина бөлүп алырынга колхозчулар сорулга салгаш, 2334 тонна саваң болгаш көктү бөлүп, сарааттап алган, 180 тонна суланы ургаш. Ук саваңның 345 тонназын мал турар черлерде чедирип сарааттаан.

Малдың кышкы белеткелинге мал бригадазының бригадири эш Белек колхозчуларның күш-ажылын чөп организастаан. К. Адазастай, Ч. Монгуш, Отук-оол, Чымба. Очур-оол ак-сеткилдиг, оваашкан ажылының хүн-нормазын 130—150 хуу күүсеткеннер.

Колхозта мал фермазының эргелекчизи эш К. Бенден идепкейлиг ажылдап турар. Ол саанчыларга болгаш кадарчыларга 3 удаа агитхуулусту үндүрүп, солун номчулгаларын, беседаларны үргүлчү чорудуп турар, социалистиг чарышты организастаан.

Мал кыштаглаашкынының белеткелин эки дооскаш, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 37 чыл оюнга чедишкинниг ужуражыры дээш социалистиг чарыштың хүлээлгезин эки күүсеткеннер.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ТЫВАНЫҢ ЧУРУКЧУЛАРЫНЫҢ АЖЫЛДАРЫНЫҢ ДЕЛГЕЛГЕЗИ

Совет Эвилелиниң составынга Тываның киргениниден бээр он чыл болганынга алдар болдурган Тыва областың чурукчуларының ажылдарының делгелгези областың чурт музейинде ажыттынган.

Каш-ла хонуктуң дургузунда делгелгени дыка хөй көрүкчүлер: школачылар, ажылчыннар, интеллигенцияның төлээлекчилери болгаш оон-даа өскелер көргеннер. Оон ажылдап турар шактарында көрүкчүлер хөйү-биле кээп турарлар.

Ук делгелгеде чурукчулар В. Деминнин, И. Кузнецовтуң, Г. Суздальцевтиң болгаш өске-даа чурукчуларның чураан чуруктары бар. Оларның аразында Ленинградта өөренип турар Сергей Ланзыының ажылдары база тускай булуңну эжелеп турар.

Делгелгеге келгеннерниң кичээнгейин В. Деминнин чураны «1944 чылда ССРЭ-ниң составынга ТАР-ның киреринин дугайында декларацияны чугаалажып көрүп турары» деп чурук хаара тудуп турар. Таңды-Уланың сыннарының эдээнде аалдар. Бир өгнүң чанында дыка хөй араттар кожуундан келген сургакчының Совет Эвилелиниң составынга Тываның киреринин дугайында декларацияны номчуп турарын улуг кичээнгей-биле дыңнап турар.

Областың культура эргелелиниң ном үндүрер черинин чурукчузу Н. Миончинскийниң ажылдарын тускай булуңда делгеп тургускан. Ында ном үндүрер чернин үндүргени: М. Горькийниң «Ава» деп романын, С. Бабаевскийниң «Чер кырында чырык» деп романын болгаш өске-даа номнарны этажерка кырында салган. Ол номнарның кааталгалары дыка чараш. Оон чанында ханаа чурукчуунуң ажылдан кылганы номнар иллюстрациялары болгаш чуруктары бар.

С. Ланзыының «Чаа ыр» деп чуруу база көрүкчүлерниң сонуургалын бодунче хаара тудуп турар. Ол чурукта болза, чырык чаагай бажыңның иштин көргүскен. Азыг бажында номнарлыг этажерка, харжак кырында дааранар машина, демир орун, шалада чадыглар—бо бүгү чаа туткан бажында амгы үениң совет өг-бүлезинин кайгамчыктыг аас-чеживиг амыдыралын тодаргайы-биле көргүзүп турар. Ол бажында электрижидилгени база киргген. Стол кырында патефон. Ында ырлап турар чаа ырны ол бажыңның эдлери улуг сонуургал биле дыңнап турарын көргүзүп чураан.

Оон ангыда делгелгеде көргүстүнген Г. Суздальцевтиң «Бажында агитатор» «Мурнакчыларның методу-биле» деп чуруктары, К. Кузнецованың чураны орус, тыва ургулларның улуг найыралының дугайында чуруу база В. Коневтиң «Сууржулгаже» деп чуруу көрүштүг.

Делгелгеде областың бойдус-чурумалдарын калбаа-биле көргүскен. Областың национал театрының чурукчузу М. Буторинниң чураны шилер чуруктары база бар. Оон ангыда портреттер болгаш өске-даа чуруктар делгетинген.

Бо делгелгеден областың чурукчуларының уран-чечен чогаадылга ажылдары чыл келген тудум өзүп турар деп чүвени көрүп болур.

Ындыг-даа болза, чамдык четпестерни демдеглеп, чурукчуларга сагындырары артык эвес. Чүл дизе, делгелгеде көргүстүнген чуруктарның кол нуруузу агаар, бойдустуң чурумалдары болуп турар. Аныяк Тыва областың амгы амыдыралында болуп турар улуг болуушкуннарның болгаш чаартылгаларның талазы-биле ажылдар эвээш. Областың ажылчы чоннары коллективтиг ажыл-агыйларда каттышкан, ыштыг-хирлиг өглерден чаагайжыдыр тутунган бажыңнарже кирип турарлар. Областың кедээ ажыл-агыйында улуг өскерилгелер болуп турар. Колхозчу суурларда электри оду чайынанып, хову турлагларында болгаш мал ажылының фермаларында хөй күш үнер ажылдарны механизастап турар. Бистиң чурукчуларывыс ол чаартылгаларны хөйү-биле чуруп көргүспейн турары хомуданчыг.

Делгелгеде чурукчу В. Коневтиң чураары «Сууржулгаже» деп кончуг эки гемалыг чурук бар. А херек кырында ол чурук көрүштүг эвес. Тергеде өг чудуруп турар. Оон чанында аттыг кижи. Ол аттыг кижиге оон чанында турар бир кижи ыныаар бараанны көстүп турар суурже холу-биле айтып турар. Моон чүнү билип ап болуруг? Ол холу-биле суурже айтып алган турар кижи аттыг кижиге орук айтып берип турары ол бе, азы ыраар көжүп чоруурун айтып турары ол бе? Херек кырында ол чурукту оон эскээр көргүскен болза эки. Чүл дизе, чаа бажың турар. Оон чанында бустунуп алган өг, ол өгден чаа бажынче көжүп кирип турарын көргүскен болза таарымчалыг ийик.

Ол ышкаш областың үлетпүр будуруулгезинин, культура-чырыдыышкынының хөгжүлдезинин дугайында ажылдар чок. Үүгле Г. Суздальцевтиң «Мурнакчыларның методу-биле» деп чуруу бар.

Маңаа келген көрүкчүлер боттарының бодалдарын болгаш сүмелерин демдеглеп дептеринде бижип турарлар. Оларның аразында бир көрүкчү мынча деп бижээн: «Чурукчу В. Ф. Деминиң чураары «ССРЭ-ниң составынга Тываның киреринин дугайында декларацияны чугаалажып көрүп турары» деп чурук политиктиг ханы бодалды илереткен-дир».

Областың үлетпүр, кедээ ажыл-агый болгаш культура хөгжүлдезинин чечектелиишкининиң дугайында хөй ажылдарны кылырын чурукчуларга көрүкчүлер сүмелеп турарлар.

О. САМБЫЙ-ООЛ.

Бараан саарылгазының планын күүсеткен

Сүт-Хөл райпозу ажылчы чонну хереглелдиң чугула барааннары-биле үзүктел чокка өй-шаанда хандырып келгениниден үшкү квардалда бараан саарылгазының планын 116,1 хуу кылдыр күүсеткен.

Бараан саарылгазының талазы-биле районнуң Кежээде базазы (эргелекчизи эш Зуверов) 168,97 хуу, Хөр-Тайгада магазин (эргелекчизи эш Часкал)—127,9 хуу, Алдан-Маадырда магазин (эргелекчизи эш Дагбай)—120,4 хуу кылдыр күүседип, бараан саарылгазының талазы-биле эки ажылдыг мурнакчы магазиннерге санатырып турарлар.

Районда чамдык магазиннер бараан саарылгазының планын ажыр күүседип турда, райпонуң столоваязы (эргелекчизи эш Каткова) үшкү квартада планнаан саарылгазын 68,6 хуу база буфет (эргелекчизи эш Маркацева) үүгле 54,6 хуу кылдыр күүседип багай ажылдыг деп санадып турар.

Н. ЛОПСАН.

ХОЙЖУНУН ЧЕДИИШКИНИ

Бызыл районда «ТАРН XII Улуг хурал» кедээ ажыл-агый артелиниң хойжузу коммунист эш О. Юмбуу мал ажылынга улуг чедиишкиннерни чедип ап турар.

Ол, 1951 чылда 290 баш төрээн хоюндан 290 хураганнарны, 1953 чылда 360 хойдан—362 хураганнарны, 1954 чылда 380 баш төрээн хоюндан—400 баш хураганнарны менди доруктургаш колхоз баштаар черинге дужаап берген. Дөрт чыл иштинде оон малдаан хою 1409 баш чедир өскен.

Эш Юмбуу мал бажы өстүрер талазы-биле чогуур хемчегларни ап, чайгы, кыякы одар-белчиирин, кажаа-хонажын таарыштырып, янзы-бүрү аарыгларга улур ветеринарлыг хемчеглерни өй-шаанда чорудуп турар.

Хойжу келир кышка удур магадылалды кылган. 300 хой кирер кажааның септелгезин кылып, өдээн хоорун, мал кирерине белен кылып алган болгаш малдың кышкы чемин кыштаанда белеткеп алган.

Н. ХЕРТЕК.

Кыштаглаашкынга хынамчалыг белеткенир

АЯНГАТЫ. (Телефон-биле). Кандыг-даа ажылдың чедиишкининг болуру хынамчалыг белеткелден болгаш организастыг удуртулгадан кол хамааржыр. Барыын Хемчик районда «Комсомол 30 чылы» колхоз (даргазы эш Белекей) бо чылын мал өстүрериниң күүне планын ниитизи-биле 104 хуу күүсеткен. Мал ажылында чедишкиннерни быыглавышаан, колхоз баштаар чери кышка белткелди багай эвес организастап турар.

Колхозтуң будуруулге планында көрдүнгенин өзүгаар 3 чаа кажаалар туттунган, малдың өзүлдезинге холбаштыр база одарны чөп ажылаар сорулга-биле амгы үеде 2 чаа немелде кыштагларны база белеткеп турар. Бар кажааларның септелгезин дургедедир сорулга-биле 12 кижи составтыг бригаланы (удуртукчузу эш Окта) тургускан, октябрь 30-ге чедир 16 кажаалар кылдынган, арткан 2 кыштаглар чоокку хүннерде бүрүн септетинген турар.

Малга четчир, эки хоолулуг чем белеткээр чорук кышкы ажылга чугула айтыыг болур. Колхоз бо талазы-биле база багай эвес көргүзүглерлиг: 1900 тонна ситен белеткээр планындан 7 тонныны ажыр, а 200 тонна силос салырын ол өзүгаар белеткеп алган. Ол ышкаш 1700 тонна саванны бөлүп, 75 тонна концентраттарны база ажаап алган.

Идепкейлиг малчын

Чаа-Хөл районда «Тиилелге» колхозтуң шээр мал фермазының малчыны коммунист эш Сертип болунга хамаарышкан кыштаг кажааларының септелгезин бүрүн дооскаш, кыштагларында 35 тонна ситенни сөөртүп белеткеп алган болгаш бо талазы-биле малчыннар аразында салган социалистиг чарыштың мурнакчызы болган.

Эш Сертип бо чылын төрээн 203 хойлардан 215 хураганнарны менди доруктурып алган. Ол чугаа малчын хүлээлгезин эки күүседип турар өвес, харын колхозта малчыннарның ортузунга агитатор хүлээлгезин эки күүседип, солун номчулгаларын база партия болгаш чазактын үндүрүп турар доктаалдарын чонга таныштырып турар.

Т. ШЫЫРАП.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНИҢ КИРЖИКЧИЛЕРИНИҢ ДУРЖУЛГАЗЫ

Бүгү саар инектерниң бедик продуктулуун канчап чедип ап турар бис

Архангельск областын Холмогорский районунун „Чаа амыдырал" колхозунун зоотехниги И. Е. Фоминанын чугаазы.

Архангельск областың Холмогорск районунуң «Чаа амыдырал» колхозунуң малчыннарының үлүүнге улуг аас кежин онаашкан. Олар ийи удаа Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин киржикчилери болуп турар. Бир удаа 1939 чылда, ийи удаа 1954 чылда. Ам делгелгеде бистиң шылгарангай ийи-чаңгыс инектеривисти көргүзүп турар эвес, харын мыйыстыг бода малдың фермазын бүрүнү-биле экеп тургускан көргүзүп турар, ол ферманы делгелгениң мал турар хоорайжыгажында чаңгыс-аай хевир-биле туткан, дөрт одуруглуг инек кажаазында тургускан.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун докладында «Чаа амыдырал» колхозту чүүрүүн бедик сүт саалдазын чедип алган мурнакчы колхозтарының санынга кирип демдеглээн. Артельде тарылга, сиген кезер болгаш одар черлериң чүс гектар бүрүзүнге мыйыстыг бода мал 32 баш, оон иштинде 17 саар инектер онаажып турар. Артель ажыктыг черлериң чүс гектар бүрүзүнден 80 мун килограмм хире сүттү ап турар. Бир эвес 1939 чылда бир инектен саап алыр сүт ортумаа-биле 2.946 килограмм турган болза, 1953 чылда 4615 килограмм болган. Сүт саалдазының көвүдээни-биле кады инектериң сүдүнүң үскүрү база бедээн. Сүттүң үскүрү 3,5 хуудан, 3,77 чедир көдүрүгген. Инектериң дириг дензизи база-ла бедээн—1935 чылда 399 килограмм турганындан ам бо үеде 572 килограмм чедир улгаткан.

Колхоз чыл бүрүде холмогорск породазының 80—90 баш өр, кыс бызааларын өстүрүп торуктургаш, садып турар. Сөөлгү чылдарның дургузунда Совет Эвилелиниң 28 областарынче ийи мун ажыг бызааларны чорудуп берген бис.

Бистиң ферманың бүдүүлге көргүзүүлериниң өзүлдезин айтып турар доңчу сан медээлер ындыг-дыр. Бо айыткан саннар болза, ферманың колхозчуларының болгаш тускай эртемниглериниң кызымаккай болгаш эрес-соруктуг күш-ажылын, колхозтуң баштаар черинин болгаш партия организациязының талазындан мал ажылынга эки удуртулгазын илередип турар. Ындыг болза-даа чедип алдынган үүлдер туюлунга четкени ол эвес. Келир чылда бир инектен алыр сүт саалдазын ортумаа-биле 5 мун килограмм чедирер деп колхозтуң ниити хуралы шиптирин үндүрген. Ынчангаш 1955 чылда делгелгеге киржир эргени база чедип алыр.

Малдың чем суурун быжыглаавайн тургаш, малдың продуктулуун бедидерин чедип ап болбас деп чүве бүгүдеге билдингир. Бистиң Холмогорский районувус суггаттыг байлак одарлар болгаш сиген кезер черлери-биле шагдан бөөр сураглыг. Ындыг-даа болза, чаягаар бүткен одар черлерин эжикидери негетинип турар. Ону база-ла үргүлчү чорудуп турар бис. Шынаарларны болгаш одарларны аштап, оларның кырын эжикидерин чорудуп, чемижидилгелерни тыш турар бис. Мал чеми корнеплодтарның болгаш сиген-нериниң тарылгазын калбартып, силос салырын көвүдедип турар. Мал чеми культураларның тарылга шөлдери бир инекке 1947 чылда 0,29 гектар онаажып турганындан 1953 чылда 0,54 гектар чедир онаажыр кылдыр көвүдээн. Ниитинин малынга шыктыг чемнер белеткели 3—4 катап бедээн. Колхоз мал чеми капустанын тарылгазын улуг шөлдерге алзаң каш чылдарның дургузунда тарып турар, бо культура болза, бистиң байалдарывыска көдээ ажыл-агыйның кайгамчыктыг культуразы болуп турар. Мал чеми капуста 10 градус чедип турар соок турда безин доцмас. Соок эгелээриниң мурнунда мал чеми культураларын барык шуптузун ажаап аптар болгай, а капуста донар хамаанчок харын өзүп үнүп турар, ынчангаш инектерни суттелдирер чаа, ногаа чемнери-биле үр үениң иштинде азыраар аргалыг болуп турар. Бо чылын күкурузаның тарылгазын бир-ле дугаарында чоруткан бис. Баштайгы шенелде чедимчелиг болуп, эки дүжүт алдынган.

Малдың чем суурун быжыглаан чорук чемгерилгениң рационун улуу-биле өскертир арганы берген. Малга бөдүүн болгаш шыктыг чемнерин бөөрин көвүдедип тургаш, садып алыр ужурлуг өскедаа концентраттарны бөөрин эвээжеткен. Чылда инек бүрүзүнге бөдүүн чемнерни 20 центнер чедир—мурнукузундан бүдүн чартык катап хөйнү, шыктыг чемнерни 63 центнерни—мурнукузундан барык дөрт катап хөйнү берип турар, ынчаарга рационда концентраттарның саны 16 центнер турганыдан 11,3 центнер чедир эвээжээн. Моон биле кады өөр малдың продуктулуу 1,44 катап бедээн. Чемнер эки шиңгээлдиг болзун дээш, чамдык чемнерни малды чемгерериниң мурнунда баш удур белеткеп ап турар бис. Саванны доораар болгаш сугта чымчадыр хайындырар, жмыхты база-ла хайындырар, а турнепсти болгаш картофельди чуп арыглаар. Чемнериң витаминнит болур чоруун бедидери-биле хадынын тунгаалын ажыглап турар бис. Хүнде бир инекке 2 литр хире тунгаал онаажып турар. Чайгы үеде мал бүдүн дүн-хүн иштинде оларга турар малды сүрүп одарладыр үезинде саар инектерге концентраттарны, а чайның төнчүзүнде ногааларның болгаш мал чеми капустаның артыышкынкарын берип турар бис.

Бүгү чылдың дургузунда саар инектерни бир дең, дескизи-биле чемгерериниң улуг ужур-дузалыын үнелеп көрүп, хүнде сүттүң рекордтуг саалдазын сүреринден, олардан бир дең дески сүт саалдазын алыры чугула деп санап турар бис. Чижээлээрге, 1952—1953 чылларда малды тургузу азыраар үезинде мал чемнери чедишпес кончуг берге турган. Районнуң хөй-хөй фермалары сүт саалдазын кудулаткан, а мал чеми чегей турбужажок, сүт саалдазын чүгле кудулатпаан эвес, харын ону эзлээн бедидерин чедип алган бис. Оон ужуру чүдел дээрге, мал чеми чегей турза-даа, чемгерилгениң үүктели бөөрин болдурбайн, харын ону үргүлчү чорудуп турганында болур чамдык фермаларга кыштың эгезинде малды эзлекшилдиг чемгериш тургаш, а ийги кварталда ону аш байалга тургуза бөөр таварылгалар база тургулаан.

Фермада бүгү ажыл бир аай шыңгыы чорукка болгаш бодамчалыг планнаашкынга чагырткан. Зоотехник инек саакчызыбиле кады сүт саалдазын баш бурунгаар планнап турар. Инек бүрүзүнүң тускай карточказын тургускан болгаш аңаа хүн-бүрүде оон бүгү-ле кол көргүзүглерин бижип турар: инектериң сүдүнүң соглур хуусааларын, продуктулуун, чемнериң аттарын болгаш санын колхозта кайы бир инектиң сүдүнүң соглур хуусааларының мурнунда-ла сагбайн баар ийикпе, азы соглур хуусааларын эртир саап турун бөөр таварылгалар болбаан. Ындыг таварылганы болдурар болза, малдың продуктулуунга таарымча чок байалды чедиреринге чигзиниг турбас. Инектериң сүдүн өй-шаанда соолдурарының онза ужур-дузалыын үнелеп көрүп турар бис. Инектерни сагбас үениң үргүлчүлээри 85 хонуктан ашпас болгаш 40 хонуктан куду эвес болуп турар.

Малчыннарның планнарының болгаш хүлээлгелериниң күүселдезинин дугайында хүн-бүрүнүн, айның болгаш кварталдың сан медээлерин инек кажаазында болгаш колхозтуң баштаар черинин көскү черде конторазында үргүлчү азып каан турар. Сүт саалдазының планнарын фермаңың ажылдакчы бүрүзүнге чедирип турар. Ынчаарга эдержилгениң планнарын чүгле инек саакчы бүрүзүнге эвес, харын кыс малды тарып боозадырының пунктузунга база берип турар. Ынчангаш инектерни өй-шаанда эдериштирер дээш инек саакчызы-даа база ол ышкаш кыс малды тарып боозадырының пунктузу-даа хайгаарап турар. Фермада учёт тода болгаш оперативтиг тургустунган. Инек саакчызы бодунуң бөлүүнде турар инек бүрүзүнден саап алган сүдүнүн санын ол-ла хүнде билир.

Фермада хөй күш кирер ажылдарны механизастаан чорук (авто суггарылга, электри-биле саалда, чемнериң механиктиг белеткели) малчыннарның күш-ажылын чиигеткен. Ынчаарга хөй-хөй фермаларда мынчага чедир бар болуп турары инектиң бызаалаарының сезоннуг болур чоруу бисте чайлатынган, инектериң бызаалаарының тускай үелеринде инек саакчыларының болгаш бызаа ажаакчыларының үүргезин күштүү-биле улгаттырып турар. Шак ындыг улуг үүрге бүдүрүкчү бугаларга таарымча чок байалды база чедирип турар. Бис хуваа инектерни эдерилгеге киирер хуусааларын таарыштырып тургаш, бодувустун фермаларывыстың инектерин бир дең дески бызаалаарынче чоорту шилчиткен бис. Чижээлээрге, 1945 чылда инектериң чүгле 7 хуузу чайгы айларда бызаалаан. 1952 чылда инектериң 47 хуузун чылың бирги чартында, 53 хуузу ийиги чартында бызаалаан. Сүт саалдазының хуваалдазы базы өскерилген. Моон мурнунда инек бүрүзүнден чайын бир хүнде 9 килограмм, а кыжын 5 килограмм сүттү ап турган болза, ам чайын 3,2 килограмм, а кыжын 13 килограмм, сүттү ап турар.

Ындыг турбужежок күштүг турар чурумнуң үезинде безин инек саакчылары бүгү хүн иштинде хостуг шак үе чок ажылдап турар. Эрткен чылда хүн чурумун ийи үзүктеп тургускан чорукче шилчээн бис. Ол чурумну ёзугаар инек саакчылары эртен 4 шак болгаш кежээ 4 шак ажылдап турар. Бирги, ийиги, үшкү болгаш дөрткү саалданың аразын чоокшулаткан. Инектиң сүт саалдазын үш шак болгаш-ла чорудуп турар. Хүн чурумун шак ынчаар тургускан чорук инек саакчыларының күш-ажылын чиигеткен болгаш инектериң дыштанырынга хөй шак үени берген.

Инектиң продуктулуун бедидеринге үргүлчүнүң үрежилге ажылы улуг ужур-дузалыг болуп турар. Бис бир катап сүттүн дыка бедик саалдазын ап турар апарган бис, ындыг болза-даа сүттүн үскүрүнүн хуузу улуг эвес турган.

Үрежилгелиг өөр инектерге чүгле үскүр сүттүг инектерни үзүп тургускан. Инектериң чемгерилгезин экижидери-биле болгаш эки ажаалга-биле дүүштүр чоруткан шилилге эки түннелдерни берген. Ам бүгү аныяк инектер продуктулуунуң болгаш сүдүнүң үскүрүнүң-даа талазы-биле боттарының илериниден артык болуп турар. Кырган инектериң сүдүнүң үскүрү ортумаа-биле 3,73 хуу, а бир болгаш ийи удаа төрөөн аныяк инектериң — 3,89 хуу болуп турар «Полюса» шугумунуң «Лабаранта» деп бугазының төлү аңаа шуглуп турар. Ол буганың 22 кыс бызааларының онунуң сүдүнүң үскүрү 4 хуу болуп турар, а «Фаза» деп инек саалданың ийиги үезинде 300 хонуктун дургузунда 4 хуу үстүг 4. 855 килограмм сүттү берген.

Инек саакчызының күш-ажылын чүгле оон саап алган сүдүнүң саны-биле эвес, харын сүттүң шынары-биле база үнелеп көрүп турар. Сүттүн үскүрү улуг болган тудум-на күш-ажылдың төлевири бедик болур. Инек саакчылары инектиң сүдүн сөөлгү тамыга чедир саап алырын орадажып турар, чүге дээрге сүттүн сөөлгү тамдыларында үстүн саны эн хөй болур.

Колхозта бедик продуктулуг инектериң үре-бөлүүн илередип алыр талазыбиле ажылды база чорудуп турар. Ам бо үеде дөрт ындыг үре-бөлүк илеретинген болгаш оларны тускай саакчыларга мөөнней тургузарын орадажып турар бис. Ол-ла инектерден төрүүнген хунажын инектерни ол-ла саанчыларга быжыглап берип турар бис. Саанчылар оларны бызаалаарынга болгаш саарынга белеткеп турар. Ындыг практика бодун бүрүнү-биле бадыткаан деп чүвени амыдырал көргүскен. Дуржулгалыг, саакчының холунга кирген инектер эрте назынындан эгелээш бедик продуктулуг, үнелиг мал болуп хуулуп турар. Чижээ, ферманың базы бир эки саакчызы, ССРЭниң Дээди Советинин депутады Елизавета Яковлевна Вашукова бызаа ажаакчызы тургаш, 1945 чылда 10 хунаннарны шилип ап, оларны тарып боозаткан болгаш кызымаккайы-биле ажаап, азыраап турган, а төрөөн соонда оларны саап эгелээн. Оон бүгү инектери фермада сүттүн бедик саалдаларын берип турар. Ам Вашукова «Сказка» деп инектиң «Цветная» деп кыс бызаазын өстүрүп торуктурары-биле бодунга хүлээп алган болгаш ол инек дунгужун төрөөниндеп безин 3,93 хуу үскүр 4605 килограмм сүттү берген. Вашукованың өстүрүп торуктурган инектери продуктулуг болурунун талазы-биле рекордту чедип алган. Сөөлгү 11 айларның дургузунда Вашукова бодунуң бөлүүнде инек бүрүзүнден ортумаа-биле 5.250 килограмм сүттү саап алган. Инек саакчылары Е. Ф. Крисевич, М. А. Шушарина, аныяк саакчы З. Вашукога болгаш өскелер-даа кайгамчыктыг чедишкиннерни чедип алган.

Малдың бедик продуктулуу чаш талдын угланыышкынныг өстүрүп торуктурар ажылы чокка болдунмас ийик. Бызааларның чемгерилгезинин түс-тузунда схемазын фермада боттандырган. Чаягаар кыс бызааларга чалаң сүттү 500 литрни, дөрбе сүдүн 1.300 литрни берип турар бис. Бедик продуктулуг инектериң бызааларынга болгаш ремонтулуг өр бызааларга бо норманы чалаң сүттү 50 литрге болгаш дөрбе сүдүн 100—200 литрге бедидин турар бис. Бызааларның организмин талыктырары-биле оларны кымыкы үеде соок черге, чайгы үеде лагерь ажаалгазынга тургузуп турар бис. Ынчаарга бызаалар эн бедик дензини оларга турган үезинде, ылангыя август болгаш сентябрь айларда берип турары илеретинген. Бызааларның чем хайылдырар органнарын эки сайзырадыр сорулга-биле чажыдар тура хөй янзы чемнерни чиирингe чаңчыктырып турар бис: сигенни ийи неделя, картофельди ийи ай, силосту үш ай назылымындан эгелээш берип турар бис.

Бызааларны чүгле чыл назылыынга чедир эки чемгерер дээр хоралыг практика чамдык фермаларда бар. А оон соонда оларны эдержилгеге киргижеге чедир, харын чамдыкта дунгужун төрүүрүнге чедир безин оларны херекке ап көрбес болгаш эки ажаавас, оларның чемин хайгаарап көрбейн турар таварылгалар бар. Ол чорук он сес чээрби айлыг хунаан инектер эдержилгеге киирер үезинде семис шыырак эвес болур байдалга чедирип турар. Бистиң колхозта бызааларны бир хар ашкан соонда-ла эки ажаап азыраап турар. Оларга янзы-бүрү болгаш эзлекшилдиг чемнерни четчир санныы-биле берип турар. Ынчангаш колхозта кыс молдургалар бир дескиезүп, сайзырап турар. Бир чыл назылыг молдургаларның дириг дензизин 280—300 килограмм, а эдержилгеге киирер назылыында 400-тен 450 чедир килограмм болуп турар. Сөөлгү 14 чылдарны иштинде фермага 1.528 үрежилгели бызааларны өстүрүп доруктурган.

Бис бодувустун ажылывыска тускай саалда бөлүктерин үспейн, түс-түс рекордтарны сүрбейн турар бис, а болувустун бүгү кичээнгейивисти бүгү өөр инектердиң шупузундан бедик саалдаларны алырынче мөөнней турар бис. Инектерни саалда бөлүктерин кандыг бир онзагай байдалдарга тургузуп турар ындыг фактылар бисте чок. Бистиң ферманың ажылдакчыларының коллективи сөөлгү 11 айларның дургузунда бүгү өөр инектерниң шупузундан ортумаа-биле бедик саалдаларны чедип алган, тодаргайларга ол саалда инек бүрүзүнге 4.530 килограмм сүт онаажып турар.

Бо болза, ферманың бүгү инек саакчыларының болгаш бызаа ажаакчыларының найыралдыг, үзүктел чок ажылының түннели болур. Эрес соруктуг ажылдавышаан, олар боттарының билиглерин бедидип турар. Чижээ, он алды малчыннар үш чыл хуусаалыг зоотехниктиг курстарны өөренип доосхаш, көдээ ажыл-агыйның мастерлериниң бирги разрядының аттестаттарын алганнар. Ам олар боттарының дуржулгазын өскелерге чүгле дамчыдып берип турар эвес, харын делгелгениң киржикчилери—чүүрүүн мурнакчы малчыннарындан өөренип алырын боттары база үргүлчүлеп турар. Эртемниг болгаш практиканың эн сайзырангай чедишкиннерин ажыглавышаан, олар боттарының мергежилин улам болбаазырадып турар.

Москва чоогунун ажыл-агыйларының дуржулгазын өөренип турары

Москва чоогунуң дыка хөй колхозтары болгаш совхозтары мал ажылының, ногаа ажылының хөгжүлдезинге улуг чедишкиннерни чедип алган болгаш Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин киржикчилери болуп турарлар. Делгелгениң хөй-хөй экскурсантылары болгаш киржикчилери павильоннарның материалдарын ёзугаар оларның ажылының дуржулгазын өөренири-биле кызыгаарлатынмаан болгаш ол ажыл-агыйларга барып чорааннар. Москва чоогунуң дээре колхозтарынга, совхозтарынга болгаш МТС-теринге үш ай иштинде БЭКАД-ниң 30 мун экскурсантылары, ол ышкаш хөй-хөй даштыкы төлээлер чорааннар.

Делгелгениң конференц-залынга октябрьның 29-та Москва областың мурнакчы ажыл-агыйларының удуртукчулары болгаш тускай эртемниглери биле БЭКАД-ниң экскурсантыларының болгаш киржикчилериниң ужуражыышкыннары болган. Аңаа 50 областарның, крайларның болгаш республикаларның көдээ ажыл-агый ажылдакчылары киришкен. Ужуражыышкынга Москва чоогунуң колхозтарының даргалары: Владимир Ильич аттыг колхозтуң даргазы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш И. А. Буянов, Ленин аттыг колхозтуң даргазы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш М. З. Захаров, партияның Ленинский райкомунуң секретары эш Мелихов, «Горки-II» совхозтуң директору, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш С. Г Семенов олар чүве чугааланнар. Олар болза, көдээ ажыл-агый бүдүүлгезинин бүгү адырларының продуктулуунуң өзүлдези күш-ажылды калбаа-биле механизастаанының болгаш кадрларны мурнакчы методтарга өөреткениниң ачызында чедип алдынганын чугааланнар.

Ленинский районнуң 18 колхозтарындан 17-зи делгелгениң киржикчилери болуп турар. Районнуң ажыл-агыйларының ниитиниң бүгү малы кышты эки чылыг кажаларда утпуп турар, колхозтарның фермаларының хөй кезиннде инектерни саары, мал чемнерин белеткээри болгаш дажыглаап чедирери механизастатынган. Владимир Ильич аттыг колхозка эрткен чылын тараа тарыыр 100 гектар чер бүрүзүнге хамаарыштыр 772 центнер сүттү, ынчаарга бо чылын 802 центнерни алган. Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели тараа тарыыр гектар чер бүрүзүнден 3.895 рубльдиң орулгазын алган.

Ленинский районнуң колхоз бүрүзү мал ажылын улам ыңай хөгжүдериниң талазы-биле планныг. Чылыг-парник ажыл-агыйы чедишкиннинг хөгжүп турар. Чүгле бо чылын районга 4 мун дөрбелчин метр шөлдүг теплицаларны болгаш 18 мун парник рамаларын тудуп тургускулаан.

Москваның К. А. Тимирязев аттыг көдээ ажыл-агый Академиязының ногаа ажылының кафедразының эргелекчизи профессор Эдельштейн бодунуң чугаазынга олуртулганын дөрбелчин болгаш дөрбелчинуланчак аргазын ажыглаан база рассадаларны торф-иринділиг саважыгаштарга өстүрүп турган ажыл-агыйларга ногааларның эн эки дүжүдү алдынганын айыткан. Чүгле Москва областа бо чылын оларны миллиардтын дөрттүн бир кезии санныг хирени белеткээн.

Калуга областың Перемышльский районнуң Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң даргазы эш Нужный делгелгениң экскурсантыларының өмүнээзинден чүве чугаалаан.

—Москва чоогунуң ажыл-агыйларынга көргенивис бүгү-ле чаа мурнакчы үүлдерни боттарывыстың колхозтарывыска ыаавыла ажыглаар бис—деп ол чугаалаан.

(СЭТА).

Үш-Белдирге болгаш Тарыска курорттар тургузар

Каа-Хемниң бажында, оон адыры Кызыл-Хем Белма болгаш Бус деп хемчигештерже кирип чыдар черде Үш-Белдириниң кайгамчыктыг газ минералдыг суг дөзү (аржаан) үүп чыдар. Ол хүннүн-не 85 болгаш оон-даа өрү градустуг 100 литр ажыг минералдыг, щёлочныг, радиоактивтиг сугларны үндүрүп чыдар.

Тыванын чонунга ол изиг сугларының эм болур күчүлүү шагдан тура билдингир. Шаанда ламалар болгаш хамнар ол сугларның кайгамчыктыг күштүүнүн дугайын билгеш, чон ортузунга ол «дириг сугларның» «ыдыктыг», «бурган-шажынчы» күжүнүн дугайында тоожургу чугааларны тарадып турганнар.

Чылдын-на чай дүжери билек тайгасыннарны ажыр, кокпа оруктар-биле кижилер ол изиг сугларже Тыванын бүгү-ле черлериниң аттарда коштарлыг чоруп турганнар. Оон-биле кады ол изиг сугларның дугайында дамчыыр чугаалар бүгү Сибирьни кежир дамчыр чоруп турган. Боттары эмненим турган аарыг кижилер Тыванын чеон талазынче, Үш-Белдириниң изиг сугларынче, а ол ышкаш мурнуу талаже—200 километр черде Тарысче (Изиг Аржаанче) чоруп турганнар.

Тарыстың суг дөстери он сес черден үүп чыдар, оларның дөртү соок, он дөртү—22-ден 47 градус чедир изиг. Бүгү дөстер хонукта 600—700 литр сугну үндүрүп турар. Химиктиг составының талазы-биле ол бир литрде 0,40—0,60 грамм кинти дустуг, кошкак аржаанныг щёлочь сугларлыг. Тарыс аржаан далай деңнелиндеп 2 мун метр бедикте турар.

Ол суг дөстериниң улуг эмнелге ужурдузалыы билдингир. Сөөлгү үжен чылдарның дургузунда ол черниң чону чыдып калган эрги үениң ванналарлыг (черже ханызы 60 сантиметр, узуну—2 метр, дооразы—бүдүн чартык метр) 16 бөдүүн ыяш бажыңчыгаштарны туткан. Ол ванналарны кылганының соонда сероводородтуг суг чыттыг, кылаң ак-көкшүүрү изиг суг үзүктел чокка оларже агып кирип чыдар. Аарыг кижилер ол ванналарга кирип, аржаан сугларны ижип турарлар.

Суг дөстериниң үүп чыдар черинин чанында хаяларда ыяш болгаш демир даңгыыштар оваланы берген чыдар. Даңгыыш бүрүзүнде ай, хүнү, ону эдилеп турган кижизиниң адын оюп бижээн. Ол болза, суг дөстериниң күжүнүн херечизи-дир.

Үш чыл мурнунда Кызылдан Тарыска чедир агаар оруун тургускан. Чүгле эрткен чылын самолёт-биле 500 ажыг кижини сеерткен, 300 хире кижи аттар-биле чорааннар.

Үш-Белдир аржааны бальнеологтуг үнелиниң талазы-биле Тарыстан артык болуп турар. Оон суу бедик аржаанныг болгаш бир литрде 3,2 грамм янзы-бүрү минералдыг дустарлыг, ол болза, Тарыстың аржаан сугларындан чеди ажыг катап артык күштүг. Шак ындыг улуг аржаанныг болгаш бедик температуралыг суг дөзү Сибирьде болгаш ыраккы Чөөн-чүкте кырачаңгыс болуп турар.

1932 чылда Үш-Белдирге чораан эртем экспедициязы ындыг түннелди кылган: «Бир эвес орук чогу эвес болза, Тере-Хөлдүң аржаннары делегей ужур-дузалыг курорттар болган турар ийик, чүге дээрге, шак ындыг эм болур сугларны кайда-даа чок». Аңаа үндезилээш 1933 чылда Үш-Белдир аржаанынга шоолуг улуг эвес бальнеологтуг курорт ажылдап эгелээн, ынчалза-даа эки орук-харылзаазының чогундан каш чыл болганда ол хагдынган.

Үш-Белдир аржаанынга 1934 чылда чораан аарыг кижилер Г. К. Иванов (Бай-Хаак), Н. В. Худящев (Кызыл), П. В. Ложкин (Чадаана) ол аржаанның онза улуг ужур-дузазының дугайын чугаалап турарлар. Иванов болза, үр үениң дургузунда ижиниң (коду) катарр болгаш язва аарындан качыгдап чораан болгаш чүүдаа чивес, харын бир стакан суттуг безин дарай боорда ижер чораан. Эмчи Н. В. Линьковтун (ынчаарда чаа курортка ажылдап турган) сүмезин ёзугаар Иванов Үш-Белдирже чоруткан. Ол аңаа ваннага кирип, аржаанны чем чиириниң мурнунда хүнде үш катап ижип турган. «Бир үгда 2,5 литрни безин ижиптерге кайнаар-даа барганы билдирбес, чүгле соонда дерилер. Чүгле аарыгдан адырылган эвес, мен харын беш килограмм чедир семиреен мен. Дыка хөй кижилер куян, нерен, кеш аарыгларын эмнеп турганнар» деп Иванов чугаалап турар.

Ол аржаан кайгамчыктыг казас-чараш черде турар. Долгандыр хөй-хөй каттарлыг, хемчигештерде—балыктыг, тайгада—ан-мен. Аңаа огород культуралары өскүзүп болур. Бус хемниң адырының унунда, аржаандан ырак эвесте самолёт хонуп болур оргу шөлчүгеш бар.

1934 чылда Үш-Белдир курортка аарыг кижилерге бажыңнарны туткан, беш ванналарлыг эмнелге черин (суг дозуп алыр ийи улуг ыяш доскаарларлыг), столовая, склад, 8 киловатт күштүг электри станциязының тудуларын, эмчи бажыңын туткан турган. Аъш-чем продуктуларын кызын Каа-Хем уну-биле сөөртүп, а ол ышкаш соп чиир малдарны сүрүп чедирип турган.

Тожу районда аржаан сугларның дөстери база-ла практиктиг улуг ужур-дузалыг болуп турар. Ол дөстер еске хевирлиг — углекислотолыг. Изиг-Суг хемниң аксының чанында Үстүү Дерлиг-Хөлде он үш чылыг болгаш соок аржаан суглары бар. Бикарбонат натрийлиг болгаш щёлочь-чер суглары бедик эмнелге бот-шынарлыг болгаш Кисловодскиниң, Ессентукиниң болгаш Пятигорскиниң шак ындыг нарзан суглары ышкаш ваннага-даа ажыглап, ижип-даа болур.

1949 чылда ССРЭ-ниң Кадык камгалал министерствозунун Главкурсануправлениң бүгү-эвилелдиң «Союзгеокаптажминвод» конторазының комплексилиг экспедициязы чамдык аржаан дөстерин бальнеологтуг сорулгаларга ажыглап болурун айытпышаан, бистиң областың аржаан сугларының курлавырын бедин-биле үнелээн.

Тыванын ол курлавырларын ажыглазының (аргалар бар) аргажок чугулазының өйү келген. Беш чыл мурнунда чазак Тывага кадык камгалал черлерин тургузарын көрген. А бистиң областың аарыг кижилери болгаш дыштанып турар кижилери Кавказче, Крымче болгаш еске-даа ырак черлерже ам-даа чоруп турарлар.

Тыванын аржаан дөстерин улам ыңай шинчилээриниң дугайында айтырыгны Кадык камгалал министерствозунун Кол курорт эргелелиниң чанында курорт Чөвүлелинге чугаалажып көрген. Бистиң областа санитар-курорт албан черлериниң хөгжүлдезин хандырарының шиптирин хүлээп алган.

Аржаан дөстерин эмнелгеге ажыглаарының сорулгазы-биле комплексилиг немелде шинчилеп чорудары-биле 1954 чылдың июльда Тывага ССРЭ-ниң Кадык камгалал министерствозунун экспедициязы чораан. Ол экспедиция бальнеологилга чамдык аржаан дөстериниң үнелиин бадыткаан болгаш курорт тудуушкунунуң объектилерин чорударын айыткан.

Кадык камгалал министерствозунун талазындан, ол ышкаш областың улуттукчу организацияларының талазындан областың курорт курлавырларынче кичээнгей салбайн турар. 1949 чылда эгелээн эмнелге болур сүт дөстерин шинчилээриниң талазы-биле ажыл чүгле 1954 чылда катап чорутунган. Бир эвес ол ажыл ындыг хевир-биле ам-даа үзамдыгар болза, курорттар ажылдарын кончуг үр үениң дургузунда маназар аваар.

Тарыска болгаш Үш-Белдирге курорттарны дүрген ажылдарының дугайында сөгыш салыры чугула. Ол чорук бистиң областа кадык камгалалын улам ыңай хөгжүдериниң херээнге улуг салышкын болур.

Эмчи П. ЧЕРКАШИН.

Таңды райпода бюроларттыг чорукту үзүткаар

Калбак хереглелдиң үлетпүр бараанналарынга болгаш аъш-чем продукциязынга чонунуң өзүп турар негелдезин үргүлчү хандырары-биле совет садыгны улам-на сайзырадыр болгаш оон ажылын бедик деңнелче көдүрер дугайында партия болгаш чазактың доклады, шиптирлерин Таңды райпозунуң баштаар черинде белеткелге салар демир оруннарны, стол шывыгларын, тюль болгаш өске-даа бараанналарны чамдык садыгжылар шын эвес чарыгдап, боттарының таныш-көрүштеринге аваа садыш турарының фактылары бар. Садыгжыларның талазында чонга эзлдек эвес, оларның негелде хомудалдарынга тоомча чок чоруктар хөй. Райпонуң бухгалтери эш Гриненко хереглекчилерге болгаш садыг ажылдакчыларынга эзлдек эвес.

Райпо баштаар чери хуучулар ортузунга ажылды дендии багай тургускан. Хуучуларның хуралы болбайн, оларның ортузунга полит-массалыг ажыл чорбайн турар. Хуучу кежигүннериниң өзүлдези эвээш. Райпо баштаар чери кадрлар-биле ажылды база кошкаткан. Ажылга кижилер хүлээп алырда оларның эртем билиин, ажыл-ишчи мөзүүн өөренип көрбейн турар. Моон хараазы-биле райпонуң садыг черлериниң ажылында өре-самчыгдалдар бар болуп, кадрларның ажылдан үнер кирер чоруу хөй болуп турар.

Райпо ажылын чаа байдалга эде тургузары Таңды райпозунуң баштаар черинден шыңгыы негетинип турар.

Колхозчуларның тудуг материалдарынга негелдезин бар чүүдер-биле безин хандырып шыдавайн турар. Садыг черлеринде белеткелге салар демир оруннарны, стол шывыгларын, тюль болгаш өске-даа бараанналарны чамдык садыгжылар шын эвес чарыгдап, боттарының таныш-көрүштеринге аваа садыш турарының фактылары бар. Садыгжыларның талазында чонга эзлдек эвес, оларның негелде хомудалдарынга тоомча чок чоруктар хөй. Райпонуң бухгалтери эш Гриненко хереглекчилерге болгаш садыг ажылдакчыларынга эзлдек эвес.

Райпо баштаар чери хуучулар ортузунга ажылды дендии багай тургускан. Хуучуларның хуралы болбайн, оларның ортузунга полит-массалыг ажыл чорбайн турар. Хуучу кежигүннериниң өзүлдези эвээш. Райпо баштаар чери кадрлар-биле ажылды база кошкаткан. Ажылга кижилер хүлээп алырда оларның эртем билиин, ажыл-ишчи мөзүүн өөренип көрбейн турар. Моон хараазы-биле райпонуң садыг черлериниң ажылында өре-самчыгдалдар бар болуп, кадрларның ажылдан үнер кирер чоруу хөй болуп турар

Райпо ажылын чаа байдалга эде тургузары Таңды райпозунуң баштаар черинден шыңгыы негетинип турар.

Ю. ДОРЖУ.

Улус демократиязының чурттарында

Кыдатта бир дугааргы автомашина кезектериниң заводунуң тудуушкуну

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнадып турары-биле алырга, Кыдатта автомобиль кезектерин кылыр бир дугааргы заводтуң тудуушкуну Пекинде эгелээн, ол заводтуң амгы үеде тудуушкуну чоруп турар Кыдатта бир дугааргы автомобиль заводунга хереглетинер кезектерни бүдүрүп үндүрген турар, Заводтуң турар черинин адааның оңгарын казып эгелээн.

Совет Эвилелинге болгаш Чехословакияга чагаан, а ол ышкаш Кыдаттың машина тудуушкун заводтарынга кылган станоктарның болгаш дериглериниң кезии ам тудуг шөлүнде чедип келгилээн.

(СЭТА).

Польшаның көдээ ажыл-агыйында

ВАРШАВА. Польша Улус Республикада көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин көдүреринге чугула рольду күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлери ойнап турар. Ам үеде чуртта 700 ажыг күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлери бар, оларның чериниң шөлү 2 миллион 600 муң ажыг гектар. Күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлери ам чуруттуң бүгү көдээ ажыл-агый продукциязының 15 хире хуузун берип турар.

Сөөлгү чылдарның дургузунда күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлеринге ажылдарның механизастаашкыны цыка бедээн. Күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлеринге кол көдээ ажыл-агый ажылдарының механизациязының деңнели 70 хуу ашкан. Эрткен чылдың төнчүзүнде күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлери 1949 чылга бодаарга оон ийи чартык катап хөй —29 муң тракторларлыг турган.

1948 чылдың деңнели-биле алырга, күрүнеиң көдээ ажыл-агый черлеринге кол тараа культураларының дүжүттүү ортуюа-биле 70—80 хуу бедээн. Мал ажылы база чедишкиниг хөгжүп турар. Ам үеде ол ажыл-агыйларның мыйыстыг улуг бода малының баш саны 1948 чылдың деңнелинден үш ажыг катап көвүдээн.

ВАРШАВА. Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин белеткээринче улуг кичээнгей Польша Улус Республикада салдыныр турар.

Ам үеде чуртта көдээ ажыл-агыйның 6 дээди өөредилге черлери бар. Бо чылын Шецинде көдээ ажыл-агыйның дээди школазы ажыттынган.

Агротехниканың, механизацияның, гидро-суггарылганың, зооветеринарияның, көдээ ажыл-агый тудуушкунуның талазы-биле тускай эртемниглер белеткеп турар көдээ ажыл-агыйның ортумак өөредилге черлериниң четкизи база калбарып турар. Бир эвес дайын мурнунда буржуазтыг Польшага көдээ ажыл-агыйның үүгле 7 лицейлери турган, оларга 500 хире өөренікчилер өөренип турган болза, ам үеде улус-демократтыг Польшада 30 муң өөренікчилерлиг 180 көдээ ажыл-агый техникумнары санатынып турар. Сөөлгү дөрт чылдың дургузунда көдээ ажыл-агый техникумнары көдээ ажыл-агыйның 20 муң хире тускай эртемниглерин белеткеп үндүрген.

Оон аңгыда чуртта көдээ ажыл-агый школаларының калбак четкизи тургустунган.

(СЭТА)

Т. С. Мальцевтиң хөрзүнү болбаазырадыр аргазынга Венгрияда сонуургал

БУДАПЕШТ, октябрь 28. Совет эртемден колхозчу Т. С. Мальцевтиң чогаадып кылганы хөрзүнү болбаазырадыр аргазынга Венгрияның тараачыннары болгаш көдээ ажыл-агый ажылдакчылары улуг сонуургалды үндүрүп турар. Моон-биле холбаштыр аграр эртемнериниң венгр институтунуң салбыры көдээ ажыл-агыйның эртемденнериниң болгаш тускай эртэмниглериниң чөвүлел хуралын организастаан, ол хуралга Мальцевтиң системазын Венгрияга ажыглап болурунуң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Чер ажылының министерствозунуң улуг агроному профессор Карой Калбан бо тема талазы-биле илеткел кылган.

Чөвүлел хуралдың киржикчилери Мальцевтиң системазын Венгрияга ажыглап чорударын санаалаанар. Мындыг янзы-лыг чөвүлел хуралдарны чуруттуң комитетириниге эртирери төлевилеткинип турар.

(СЭТА).

Болгар-албани чугаалажыышкыннарның дугайында албани парлалганың бижип турары

ТИРАНА. Албанияның чазак төлээлериниң болгаш Болгарияның чазаның аразынга Софияга болуп эткен албани-болгар чугаалажыышкыннарның дугайында кады кылдынган дыңнадыгны албани парлалга парлап үндүрген. 1955 чылда бараан солчуушкунунуң болгаш төлевирлериниң дугайында узун хуусаалыг кредиттиң болгаш протоколдуң дугайында албани-болгар дугуржулгага ат салдынганын калбаа-биле бижившаан, солуннар болза, чаа дугуржулга боттарының улустарының чаагай чоруун болгаш тайбыңны хандырарының сорулгалары-биле боттарының найыралдыг харылзааларын улам-на быжыглаарынга ийи акы-дүүмү улустарның чүткүлдүүнүң көскү илерээшкини болур деп демдеглеп турарлар.

Албанияның болгаш Болгарияның улус ажыл-агыйын, культуразын хөгжүдеринге, ажылчы чоннарның чаагай байдалын экижидеринге оларга Совет Эвилелиниң көргүзүп турар дузаламчызының улуг ужурдузазын солуннар демдеглеп турарлар.

(СЭТА).

КНО-нуң Кол Ассамблеязының тоску сессиязы

Тускай политиктиг комитетте

НЬЮ-ЙОРК, октябрь 30. Тускай политиктиг комитетке октябрь 29-та хуралга КНО-га чаа кежигүннер хүлээп алырының дугайында айтырыгның талазы-биле ниити чугаалажылга эгелээн.

Кол Ассамблеяның сески сессиязынга тургустунган «Чаагай дузалал» комитединиң илеткелинде бодунуң ажылынга комитет таарымчалыг түннеддерни чедип албаан болгаш Кол Ассамблея чаа кежигүннер хүлээп алырының дугайында айтырыгны шиитпирлээринге идиг бээр дээш моон ыңай-даа оралдажыр ужурлуг деп чугаалап турар.

Ниити чугаалажылгага санал берген Австралияның, Бельгияның, Перунуң, Таиландының болгаш Гондурастың төлээлекчилери КНО-га чаа кежигүннер хүлээп алырының бүгү айтырыгларының чогум утказынга хамаарыштыр чүү-даа чугаалавайн, чугаалажылганы үүгле чангыс айтырыгже—Лаосту болгаш Камбоджаны КНО-га хүлээп алыр дугайында айтырыгже чаа каарын орадашкан.

Австралияның төлээлекчизи Спендер Австралияның, Пакистанның болгаш Таиландының кады кылган резолюциязының төлевилелин киирип келген, ол резолюцияның чогум утказы чүл дээрге, Айыл чок чоруктуң Чөвүлели КНО-га Лаосту болгаш Камбоджаны хүлээп алырының дугайында айтырыгны көрген турары болур.

(СЭТА).

Октябрь 29-тагы пленарлыг хурал

НЬЮ-ЙОРК, октябрь 30. (СЭТА-ның тускай корр.). Кол Ассамблеяның октябрь 29-та пленарлыг хуралынга Либерия республиканың президентизи Уилям Тамбен байыр чедирип, чүве чугаалаан.

Оон соонда Ассамблеяның пленуму Тускай политиктиг комитеттиң илеткелин дыңнаан болгаш —«Бирма эвилелинге удур Кыдат Республиканың чазаның талазындан (гоминданчы дээрбечилериниң талазындан —Ред.). агрессчи үүлгедиишкиннерге хамаарыштыр хомудалының» дугайында айтырыгның талазы-биле ол комитеттиң резолюциязын бадылаан. «Хөй санныг боо-чепсек-биле чепсеглетинген эвээн хөй санныг даштыкы күштер Бирма эвилелиниң девискээринде ам-даа артыышаан турарынга база Кол Ассамблеяның медеглелдерин херекке албайн турарынга...» хомудал ол резолюцияда илеретинген. Ол күштер чепсээн дүжүттүрүнге болгаш туттурарынга чөпшээрежир ужурлуг деп резолюцияда база дагын айтып турар. Ол шыңгыы айтырыгны үзе шиитпирлээринче угланган оон күженишкиннерин деткиир апаарын резолюция Бирма эвилелиниң чазаанга бүзүредип турар болгаш «Бирма эвилелиниң девискээринге артып калырының азы ол чуртка улур өжээнешкек үүлгедиишкиннерни үргүлчүлээриниң аргазын даштыкы күштерге берги дег кандыг-бир дузаны бүгү күрүнелер болдурбазын аажок дилеп турар».

Резолюцияны бир үн-биле хүлээп алган, гоминданчы бадылаашкынга киришпээн.

Административтиг болгаш бюджет айтырыгларының талазы-биле бешки комитеттиң резолюциязын Кол Ассамблея ол-ла хуралга чугаалажып көрбейн, шуут бадылаан.

(СЭТА).

КУР-биле болгаш Совет Эвилели-биле харылзааларны катап тургузары дээш Японияда шимчээшкин

ШАНХАЙ. Киодо Цусин агентилелиниң дыңнадын ёзугаар алырга, октябрь 28-те Токиога хурал болган, аңаа 100 ажыг политиктиг ажылдакчылар, ажыл-херекчи бөлүктериниң төлээлекчилери, тайбың камгаладының ажылдакчылары олурушканнар. Кыдат болгаш Совет Эвилели-биле Японияның аразынга дипломаттыг харылзааларны тургузары дээш шимчээшкинни бүгү чуртка калбартырынче кыйгырып турар резолюцияны хуралга хүлээп алган. Кыдат болгаш Совет Эвилели-биле Японияның аразынга дипломаттыг харылзааларны таарыштырарының Национал Чөвүлелин хуралга тургусган.

(СЭТА).

Вьетнамның Улустуң армиязының Хай-Дуонгже киргени

ШАНХАЙ. Вьетнамның информация агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, октябрь 30-ниң эртенинде Вьетнамның Улустуң армиязының кезектери ийи талаларның аразынга чедип алдынган дугуржулгалар ёзугаар Хай-Дуонг хоорайже (Соңгу Вьетнам) киргеи.

Октябрь 29-та Вьетнамның Улустуң армиязының кезектери Хай-Дуонг хоорайның районнарының кыдыларында турар Фа-Лай, Ке-Сат болгаш Кам-Жианг хоорайларже киргеннер. Ол черниң чурттакчылары Вьетнамның Улустуң армиязынга байыр чедирген.

(СЭТА).

Индонезияның ажылчы чоннарының демисели

ДЖАКАРТА, октябрь 26. Анкара агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, «Гудыр тайр энд раббер компани» деп америк компаниялы болуп турар каучук бүдүрериниң талазы-биле бүдүрүлгелериниң ийи чартык ажыг муң ажылчыннары ажылын соксаткан.

Голландияның плантацияларында он муң ажыг ажылчыннар, а ол ышкаш Меданда даштыкы капиталдыы болуп турар бүдүрүлгелериниң ажылчыннары база ажыл соксаткан. Ажыл соксатканнар ажыл төлевириң көвүдедирин негеп турар.

(СЭТА).

Өске чурттар-биле Польша Улус Республиканың садыг харылзаалары

ВАРШАВА. Польша Улус Республиканың делегейниң өске янзы-бүрү чурттары-биле садыг харылзаалары чылдын-на быжыгып болгаш калбарып турар. Ам үеде Польша Улус Республика 70 ажыг чурттар-биле садыг харылзаазын тудуп турар. Дайын мурнунуң деңнели-биле алырга, Польшаның даштыкы садыының саарылгазы ийи ажыг катап өскен.

Улус эрге-чагыргазының байдалдарынга Совет Эвилели-биле, Кыдат Улус Республика-биле болгаш демократтыг лагерьниң өске-даа чурттары-биле Польшаның экономиктиг харылзаалары онза быжыккан. Ам үеде Польшаның иштики садыынга ССРЭ-ниң киржилгезиниң үлүү 33,5 хуу болуп турар.

Улус-демократтыг эрге-чагырганың чылдарының дургузунда польша экспорттуң структуразы үндезини-биле өскерилген. Дайын мурнунда ниити экспорттуң 72 ажыг хуузу чиг-эт болгаш чартык фабрикаттар, 22 хуузу көдээ ажыл-агыйның продуктулары болгаш үүгле алды хуузу белен кыдыглар болуп турган. Ам үеде польша экспортта машиналар болгаш дериглер колдап турар. Польша болза, далай, садыг судноларын, демир оруктуң шимчедир составтарын, станоктарны, көдээ ажыл-агыйның чаа-чаа машиналарын, пес-таавы кылыгларын болгаш өске-даа бараанларны экспорттап үндүрүп турар. Польша экспортта белен үлетпүр кылыгларының үлүү дайын мурнунда үениң деңнелинден эвээн каш катап өскен.

(СЭТА).

Индияның премьер-министри Нерунуң Кыдатка чораанынга

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнадып турары болза, Индияның премьер-министри Неру болгаш ону үдеп чоруур кижидер төрээн чуртунче эвээ бар чыда Нанкинге болгаш Шанхайга чорааннар. Нанкинге Неру Сунь Ят-сеннің мавзолейинге чоран болгаш аңаа чечек салган. Шанхайга Неру хоорайның солун түүлдери-биле танышкан. Октябрь 27-ниң кежээзинде Шанхай хоорайның Мэриниң оралакчызы премьер-министр Неруга алдар кыдыр хүлээп алышкын тургускан.

Октябрь 28-те эртен Неру болгаш ону үдеп чоруур кижилер Сунь Ят-сеннің турган бажының көрген, а ол ышкаш Шанхайның чамдык будүрүлгелеринге чорааннар. Ол-ла хүннүң кежээзинде Неру поезди-биле Ханчжоуже чоруткан.

(СЭТА).

Нерунуң Кыдаттан үнүпкени

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дамчыдып турары болза, Индияның премьер-министри Джавахарлал Неру Кыдатка чораанының соонда октябрь 30-де Кантондан Индияже тускай самолёт-биле ужуп чорушкан.

Оон-биле кады оон уруу дээрги Индира Ганди, Индияның даштыкы херектер министерствозунуң чиңгине секретары Пиллаи, даштыкы херектер министерствозунуң секретарының оралакчызы Тахадур Сингх болгаш ону үдеп чоруур өске-даа кижилер чоруткан.

Аэродромга Неру өлчүлер хүлээп алышкыны дээш өөрүп четирген болгаш кыдат улустуң чечектелиишкинин күзеп, чүве чугаалаан.

(СЭТА).

Герман-совет найыралдың айын белеткээр болгаш эртирер талазы-биле Берлинниң инициативчи комитединиң кыйгырыы

БЕРЛИН, октябрь 29. Герман-совет найырал айын белеткээринің болгаш эртиреринің талазы-биле берлинниң инициативчи комитеди хоорайның чонунга кыйгырыг үндүрген, Совет Эвилелиниң улустары-биле болгаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа бүгү улустар-биле найыралды быжыдарын болгаш герман-совет найыралдың айын герман айтырыгны тайбың шиитпирлээри дээш немец улустуң демиселиниң айы болдурарын ол кыйгыыгда кыйгырып турар.

(СЭТА).

Америк дайынзырактар КУР-га удур чаа өнчүк-чөңгээни белеткеп турар

ПЕКИН. Америк 7-ги флоттуң командылакчызы Прайдтың медеглелиниң дугайында «Нью-Йорк геральд трибюн» солунуң дыңнадынын Синьхуа агентилели дамчыдып турар. Медеглелде чугаалан турары болза, чедиги флоттуң самолёттары Чжэнзян можунуң эринде Дачэнь ортулуктуң девискээринге турар «бүгү хоойлу ёзугаар эргелиг». Чедиги флот бодунуң хөделиишкинин Тайвань өөжүнден Кыдаттың эриктерин дургаар чыдар ортулуктарга чедир калбартып чоруткан деп Прайд база чугаалаан.

Прайд Тайваньга чанкайшичи флоттуң командылакчызы Лян Ши-Чао болгаш өске гоминданчы дээди далай офицерлериби-биле, а ол ышкаш Тайваньда америк чепсектиг күштериниң төлээлекчилери-биле чамдык чажыт чөвүлел хуралдарны чоруткан. Тайвань өөжүнге америк болгаш чонкайшичи флоттарының хөделиишкининин дугайында айтырыгларны ол чөвүлел хуралдарга Прайд чугаалажып көрген ышкаш болуп турар.

(СЭТА).

Барыын Германияга милитаризмни катап төрүтүндүрери — тайбыңга айыыл

Барыын Германияны чепсеглээриниң талазы-биле ооруңу илерлиг болгаш «Европаның камгалал ниитилежилгезин» тургузарының планнарындан, а оон соонда тос күрүнелериниң лондон чөвүлел хуралының шиитпирлериниң тыныш аргахевирлерни АКШ-тың чагырыкчы өскүктери дилеп турганының үезинде боничу адаан-негекчилери «вермахтаны» катап төрүтүндүрериниң белеткелин кылып доозуп турганнар. Аңаа үндезин суур Барыын Германияга хамаарыштыр АКШ-тың дайын соондагы бүгү политиказының түннелинде тургустунган.

Харын ол политканың уржуу-биле гитлержи шериг машиназын тургускан болгаш акшаландырган шак ыңдыг концернериниң, трестилериниң болгаш банкыларының тергиидешкини ам Барыын Германияда база дагын бадыткатынган. Чижээлээрге, Барыын Германияның металлургия болгаш хөмүр даш үлетпүрүнде эрги монополистиг каттыжыышкыннар «Ферейнигте штальверке» (Кан-трест) Крупптун, Маннесланның, Тиссенниң, Клекнериниң концерннери тергиидекчи байдалды эвээн турар. Химия үлетпүрүнде «И. Г. Фарбениндустраның» концерни мурнуку хевээр удуртур рольду ойнап турар. Чепсегленишкиниң гитлержи программазын акшаландырып турган улуг банкылар база боттарының ажыл-чорудулгаларын эгелээннер. Оларның иштинден «Дейче банк», «Дрезденер банк», «Коммерцунд Кредитбанк» болгаш оон-даа өскелер эң улуглары болуп турар. Барыын-герман үлетпүр болгаш банк монополияларының шак ыңдыг тергиидекчилери Барыын Германияның экономиказынга контрольду база дагын боттарының холунда эвелеп алганнар.

Немец экономика институдунуң (Берлинде) сан-медээлерин ёзугаар алырга, шериг экономиказының бети дээрге-бе 200 хире мурнундагы гитлержи удуртукчулары Барыын Германияның экономиказында кол ажыглакчыларының саны сөөлгү үениң туруштарын ам база эвелеп алган. Ынчангаш олар боттарының ынакшылдыг хеерээн—дайын белеткелин дагын кылып турар.

Катап чепсеглээшкинге белеткел үезинде Барыын Германияда металлургия үлетпүрү дыка калбарып турар. 1953 чылда Барыын Германияга 15.806.000 тонна канны эзилдирген. 1955 чылда чаа будүрүлгелерни тударын болгаш эрги будүрүлгелерни чаарты тургузарын доозар деп төлевилелдеп турар.

Шуут шериг продукциязын үндүрер будүрүлгелериниң саны өзүп турар. Бир эвес 1952 чылда Барыын Германияга шериг продукциязын будүрер заводтар 317 турган болза, олар 1953 чылдың октябрьда 400 ажыг четкен. Ол будүрүлгелер бронетанк шериглеринге боо-чепсекти, ужар-чүүл моторларын, оларга немелде кезектерни, моторжуткан кезектерге боо-чепсекти, оок-чемзекти болгаш оон-даа өскелерни будүрүп турар. Барыын Германияның үлетпүрүнүң шинчилеп көргениниң түннелдериниң дугайында АКШ-тың чазаанга шериг үлетпүрүнүң бөлүк америк экспертериниң илеткелиниң утказын Австрияның «Оберестеррейхише нахрихтен» солун чарлап бижээн. Барыын Германия аңаа даяныр алгаш чепсеглениишкиннериниң барык бүгү хевирлериниң будүрүлгезин улуг хемчээлдерге организастап болур эки базалыг болуп турарын ол илеткелде айыткан. Ужар-чүүлүң сурагжаан гитлержи конструкторлары Мессершмидт, Дорнье болгаш Хейнкель ужар-чүүл үлетпүрүн катап төрүтүндүрериниң планнарын шагда-ла чогаадып кылганнар. Француз парлалганың дыңнатканын ёзугаар алырга, Барыын Германияда Крупптун будүрүлгелери америк төлевилел ёзугаар атомнуг пушкалар будүрүлдезин таарыштыр тургузуп турар.

Барыын Германияны катап чепсеглээриниң болгаш ону дайынга белеткээриниң Вашингтонга чогаатынган политиказын мурундагы гитлержилерден барыын-герман монополияларның эң дайынзырак төлээлекчилери боттандырып турар. Барыын Германияның «конституция камгалалының талазы-биле ведомствозунуң» мурнунда улуртукчузу турган, Герман Демократтыг Республикаже шилчип келген доктор Уоннуң ол дугайын сагындырбышаан, чоокта чаа чугааланы болза: «Чөөн-чүкке удур дайынга немец солдаттар американнарга эргежок чугула. Ынчангаш олар 1945 чылдың бууразашкынындан кандыг-даа түннелдерни үндүрбээн кижилерге, оон эгелээш-ле 1945 чылдың аштырыышкыны дээш аңаан негээриниң шагын үүгле манап турар кижилерге онза сонуургалдыглар. Моон ужурундан федералдыг республика калчаалыг нацистерни болгаш милитаристерни дагын сула салып, бажын эштендирип турар».

Барыын-герман адаан негекчилери чаа «вермахтаны» тургузарынче чайгылыш чок идеиейлиг политиканы чорудуп турарлар. Олар бо чылдың эгезинде бонн конституциязынга бүгү-ниити шериг хүлээлгезин киирер арганы берип турар ыңдыг өскергилгелер дугайында хоойлуну бундестаг дамчыштыр чорутканнар. Ынчангаш Гитлериң үезинде турган методтар ёзугаар барыын-герман чепсектиг күштерни тургузарынга «дүрүмчүтүнген» үндезин суурлар кылдынган. Оон аңгыда янзы-бүрү шериг айтырыгларының талазы-биле эвээн хөй хоойлу төлевилелдери белеткетинген. Ол документилериниң утказы аажок чажыт турбуже, парлалгада, чижээлээрге, Барыын Германияга ол шериг хүлээлгези 18-тен 45 хар чедир бүгү эр улуска нептерээр чүве деп медээлер базы нептерээн.

Барыын Германияда шериг белеткелдери-биле холбаалыг бүгү айтырыгларны шуут чогаадып кылырын чогум утказы-биле алырга Боннуң шериг министерствозу болуп турар «Бланктың ведомствозу» дээр чүве кылып турар. Парлалга медээлерин ёзугаар алырга, ол ведомствонуң иштинде дыка өскен болгаш 1000 хире кижи болуп турар. Оларның иштинден дыка хөйү—гитлержи «вермахтаның» мурнундагы офицерлери. «Бланктың ведомствозу» барыын-герман чепсектиг күштерни тургузарының тодаргай планнарын база чогаадып кылган. Бо чылдың июльда «Ньюсуик» деп америк журнал Теодор Бланктың чүүлүн парлаан. Ында барыын-герман чепсектиг күштерни тургузарының планнарын тодаргай дыңнадып турар. Ол сан-медээлерни ёзугаар алырга, оларның баштайгы саны 500 муң кижи болур, оларның иштинден 400 муң кижи чер кырының чепсектиг күштеринге албан эртирер. Лондон шиитпирлери барыын-герман армияны 500 муң кижилиг тургузар деп турар ужуру ында.

Барыын-герман монополиялар болгаш оларның америк камгалакчылары Барыын Германияда катап тургустунуп турар «вермахтага» курлавырлар тургузарының талазы-биле ажылды калбартканнар. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң дыңнадыы-биле алырга, АКШ-тың камгалал министерствозу АКШ ам безин ниити үнези 500 миллион доллар шериг материалдарын немецтерге берип шыдаар деп чарлаан. «Европаның камгалал ниитилежилгезин солуур» дугайында дугуржулга чедип алдынары билек, немецтерге боо-чепсекти, оок-чепсекти болгаш танкаларны мырынай баш-ла хонуктуң дургузунда дамчыдып берип болур деп камгалалдың америк министерствозунуң төлээлекчизи медеглээн.

Барыын-герман шериг-далай флодун тургузарының планы база чогаатынган. «Килер нахрихтен» солуннуң медээлерин ёзугаар алырга, ол флоттуң бот составы 50.000 кижи болур. Баштай ниитизи-биле 55 муң тонна чүк сөөртүр 180 хире судноларны тудары төлевилетинген.

Хөй-хөй немец офицерлер АКШ-та болгаш Англияда шериг белеткелин эртип турар.

«Вермахтаның» эге үрези кылдыр дацылатынган 140 муң «эки-турачылардан» аңгыда, улам-на өзүп турар полицейжилерни болгаш Барыын Германияда шериг-жидип тургускан өске-даа хевирлерни база ажыглаар. 1954 чылдың эгезинде Барыын Германияда шериг-жидип тургускан хевирлерде полициялар 213.000 кижи турган. Оон аңгыда Барыын Германияда барыынчук күрүнелериниң эвелеп чагырылга шериглериниң чанында «хандырылганы» дээр немец кезектер база бар. Оларның саны—155 муң кижи. Ынчангаш Барыын Германияда шериг аймаанга хамааржыр кезектерде 368.000 кижи санатынып турары ол тур.

Барыын Германияның девискээринде аэродромнар, казармалар, полигоннар, шериг-стратегтиг автострадалар чергелиг шериг тудуушкуннары калбаа-биле нептерээн.

Шериг белеткелдериниң чугула талазы болза, барыын-герман болгаш америк монополияларның агентуразының, а ол ышкаш барыын-герман адаан негекчилериниң тургусканы янзы-бүрү фашисти-милитарист эвилелдериниң чорудуп турары милитаризмниң болгаш адаан негекчи ёзунуң үрдүлүрүп турары пропаганда болур. Парлалганың сан медээлерин ёзугаар алырга, Барыын Германияда гитлержи чепсектиг күштериниң мурнундагы солдаттары болгаш офицерлери чораан 2 миллион чедир кижилерни каттыштырып турар 300 хире ыңдыг «эвилелдер» бар, ол «эвилелдерни» мурнундагы гитлержи генералдар удуртуп турар. Дайынның гитлержи кем-буруулуг идееди Кессельринг баштаан «Кан шлем» деп милитаристи организация база ынчыг «эвилелдериниң» санынга хамааржып турар.

Барыын Германияда хөй санныг шериг «эвилелдери-биле» чергелештир шуут фашист шынарыг алаан хөй өске организациялар база бар. «Немец империя партизы» дээриниң чоокта чаа Дуисбургтка болган съездизи ол дугайын тодаргай херечилеп турар. Ол фашист чыылдага адаан негеп алырынче кыйгырыглар ажыы-биле чангыланып турган. «Герман рейхти оон төөгүлүг кызыгаарынга катап тургузарынче» чыылганнарны мурнунда бундесстагтың депутады турган фон Тадден кыйгырып, оларның мурнунга чүлчүрүп турган.

Барыын Германияда шериг белеткелдеринге чугула рольду янзы-бүрү шпион организациялары, ылангыя мурнундагы гитлержи генерал Гелен баштаан организация ойнап турар. Ол шпион организация барыын-герман армияны тургузарынга идиг бээр хүлээлгелиг деп Американың «Ньюсуик» журнал ажыы-биле миннип турар. Чоокта чаа Герман Демократтыг Республикаже шургуп кирип келген, Геленниң организациязының чүс-чүс агентилерин тудуп хоругдаан. Хөй-хөй хоругдатырганнар мурнундагы идеиейлиг фашистер болгаш эссесовчу дээрбечилер болган. Геленниң организациязы дайын болган таварылгада хөделиишкинге киирери көрдүнген «бешки колоннаны» Герман Демократтыг Республикага тургузарын оралдашканын агентилерлен илеретинген материалдар бадыткаан.

Барыын Германияны катап чепсеглээри Германияны каттыштырарынга ажыл эртинмес моондакты тургузуп турар болгаш улустар аразында тайбыңга улуг айыылды тургузуп турар. Герман милитаризмни катап төрүтүндүрериниге хамаарыштыр тос күрүнелериниң лондон шиитпирлери тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижилериниң шиитпирлиг буруу шавыышкынынга таваржып турар.

ГДР-ниң беш чылынга турасказатынган байырлыг хуралга бодунуң чугаазынга В. М. Молотов Совет Эвилели Германияның чангыс эвин катап тургузар дугайында айтырыг оон ыңай соңгаарлавазын дээш туржуп турар болгаш ол айтырыгны шиитпирлээри Барыын Германияның катап чепсеглениишкини-биле канчап-даа таарышпас деп санап турар дээрзин айыткан. Европага болгаш бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктары, герман улустуң бодунуң эрге-ажыктары Барыын Германияга гитлержи хевирлиг шериг машиназын катап тургузарының планнарын ойтур шаварын болгаш улустарның күженишкиннери эң чооку үениң кол, соңгаарладып болбас сорулгазын шиитпирлээринче—Германияның чангыс эвин демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг күрүне кылдыр катап тургузарынче мөөнүзэрин негеп турар.

Г. ГУРЬЯНОВ.

Харыысалгалыг редактор
Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орлакчызының 3—88, партийжи амыдырал пропаганда, болгаш амыдырал килдистериниң, бухгалтерияның—3—65, секретарьның, үлетпүр болгаш транспорт килдизиниң 4—98, иштики информация, чагаа килдистериниң — 3 — 68.

ТС—02087. Культура эргелелиниң типографиязы